

บทที่ 2

การบริหารโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

2.1 ปรัชญาการศึกษาพิเศษ

พุทธปรัชญา (Buddhism)

พุทธปรัชญาเป็นปรัชญาของศาสนาพุทธ ซึ่งเกิดขึ้นกว่า 2500 ปีมาแล้ว ท่ามกลางความสับสนวุ่นวายของสังคมชมพูทวีปทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ประชาชนบางกลุ่มถูกกดขี่และมีชีวิตอยู่อย่างทุกข์ทรมาน บางกลุ่มมัวเมาในความสุข บางกลุ่มเบียดเบียนต่อความไร้สาระของชีวิต จึงออกจากสังคมไปอยู่ป่าเพื่อค้นหาชีวิตนิรันดร

ด้านสังคมแบ่งคนออกเป็น 4 วรรณะ โดยใช้ชาติกำเนิดตามคำสอนของศาสนาพราหมณ์ วรรณะที่สูงที่สุด ได้แก่ วรรณะพราหมณ์ รองลงมา ได้แก่ วรรณะกษัตริย์ วรรณะแพศย์ และวรรณะศูทร คนจัณฑาลหรือพวกนอกรวรรณะไม่มีสิทธิ์ที่จะรับการศึกษา จากสภาพการเหลื่อมล้ำของสังคมเป็นเหตุให้เจ้าชายสิทธัตถะราชโอรสของพระเจ้าสุทโธทนะ ผู้ครองแคว้นศากยะคิดค้นหาทางที่จะช่วยดับทุกข์โดยการเสด็จออกบวช จนในที่สุดค้นพบทางแห่งการดับทุกข์ ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า

จุดมุ่งหมายหลักทางพุทธปรัชญา คือ การดับทุกข์ เพื่อให้การดำรงชีวิตมีความทุกข์น้อยที่สุดหรือจนถึงขั้นนิพพาน คือ สามารถดับทุกข์ได้โดยสิ้นเชิงด้วยการทำความเข้าใจ และปฏิบัติตามหลักอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมะที่ชี้ให้เห็นทุกข์ เหตุเกิดทุกข์ ความดับทุกข์ และทางปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ พระพุทธศาสนายังส่งเสริมสิทธิมนุษยชนไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะถือว่าทุกคนเท่าเทียมกัน สามารถศึกษาหาความรู้เป็นคนดีได้ รู้จักใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม อย่างมีเหตุผลโดยการเดินทางสายกลาง

แนวคิดทางการศึกษา

1. จุดมุ่งหมายของการศึกษา ของพุทธปรัชญาเน้นการนิพพาน แต่การนิพพานไม่ใช่เรื่องที่ยากนัก ซึ่งหมายถึงเป็นการสูงสุดของผู้ที่ไม่ครองเรือน สำหรับผู้ครองเรือนควรดับปัญหาของชีวิตให้ได้พอควร เพื่อจะได้ประสบชีวิตที่ร่มเย็นหรือแก้ปัญหาที่ตรงสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น จุดมุ่งหมายของการศึกษาย่อมเป็นสิ่งเดียวกับเป้าหมายของชีวิต ในเมื่อ

1.1 ให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง รู้จักทุกข์ หรือปัญหาของคนอันเกิดจากอกุศลมูล ลดอกุศลมูลให้หมดไป พัฒนาความรู้ ความจำ ความคิดเพื่อให้เป็นไปในแนวทางที่เหมาะสม (สารโฆ บัวศรี, 2518: 7 อ้างถึงในศศิธร ทองคำ, 2549)

1.2 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม เพื่อให้เกิดความร่มเย็นแก่ชีวิตในสังคม ตลอดจนเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของสังคม ไม่ตื่นตระหนกไปกับความเปลี่ยนแปลงนั้น ถ้าผู้เรียนเข้าใจในหลักธรรมเหล่านี้ (หลักไตรลักษณ์ อิทธิบาท 4 สาราณียธรรม 6 อปริหานิยกรรม 7 และสัพปุริสธรรม) (ศศิมา ปรีดีดิลก, 2523: 14) ก็จะเข้าใจสังคมได้ดีขึ้น มีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น เพราะมนุษย์ไม่ได้อยู่คนเดียวแต่อยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วย มนุษย์จึงต้องขจัดความเห็นแก่ตัวและร่วมมือกันสร้างสันติสุขให้สังคม

2. หลักสูตร เป็นหลักสูตรที่ไม่แน่นอนไปด้วยเนื้อหาวิชาการมาก เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ตามศักยภาพตามความถนัด โดยให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง มีการเล่นกีฬา การแสดงที่แต่ละคนได้แสดงเป็นตัวเอง เป็นการบูรณาการเนื้อหาผ่านการเล่น เช่น ความสุขจากการเล่นดนตรี เป็นความสุขที่เราให้แก่ตัวเอง เป็นทางอ้อมที่จะให้คนมีวิถีชีวิตแบบพุทธ

3. บทบาทของครู ในทัศนะของพุทธปรัชญา ครูเป็นมัคคุเทศก์เป็นกัลยาณมิตร บางครั้งอาจมีการถ่ายทอดวิชาแบบให้ท่องจำ เป็นการสอนแบบซ้ำ ๆ แต่สนับสนุนให้ศิษย์นำไปขบคิดไตร่ตรองให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ด้วยการปฏิบัติ พร้อมทั้งครูต้องเป็นตัวอย่างที่ดีทางจริยธรรม มีความรู้ ความประพฤติดี

4. ผู้เรียน ที่แท้จริงในทัศนะของชาวพุทธต้องเป็นผู้รอบรู้ ทั้งทางโลกและทางธรรม คุณสมบัติของผู้เรียนที่แท้ในทัศนะพุทธมีอยู่ 5 ประการ คือ

- ฟังมาก - รู้จักการเป็นผู้ฟัง
- จำได้ - ทำซ้ำ ๆ จนจำได้
- คล่องปาก - ท่องจำจนขึ้นใจ
- ฟุ้งขึ้นใจ - สามารถนำข้อมูลที่จำได้มาใช้
- พบด้วยทฤษฎี - สามารถทำตามที่เข้าใจได้

ผู้เรียนจะต้องเคารพเชื่อฟังคำสั่งสอน ศึกษาเล่าเรียนด้วยความเคารพ อดทน ขยันหมั่นเพียร มีความตื่นตัวในการแสวงหาความรู้ พิจารณาไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล

5. โรงเรียน เป็นสถานที่ที่จัดกระบวนการศึกษาอย่างมีระบบ โรงเรียนต้องมีลักษณะเป็นธรรมชาติ มีสภาพแวดล้อมที่สะอาด สงบ มีความเหมาะสมกับสภาพความบกพร่องของเด็กและเอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โรงเรียนต้องเปิดกว้างไปสู่ชุมชน และมีบทบาทใกล้ชิดกับผู้ปกครอง (สุนทร อมรวีวัฒน์, 2529 อ้างถึงใน ศศิธร ทองคำ และมาลี สิ้นนอก, 2549)

6. กระบวนการเรียนการสอน ตามแนวพุทธมี 3 ขั้นตอน เรียกว่า ไตรสิกขา ได้แก่ ศีลสิกขา จิตสิกขา ปัญญาสิกขา

- **ศีลสิกขา (ศีล)** – การฝึกอบรมในด้านความประพฤติ ระเบียบวินัย ความสุจริตทางกาย วาจา และอาชีวะ

- **จิตสิกขา (สมาธิ)** – การฝึกอบรมทางจิตใจ การปลูกฝังคุณธรรม เสริมสร้างคุณภาพ และสมรรถภาพของจิต

- **ปัญญาสิกขา (ปัญญา)** – การฝึกอบรมทางปัญญา ให้เกิดความรู้ความเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงของความเป็นไปตามเหตุปัจจัย ที่นำการแก้ไขปัญหาตามแนวทางเหตุผล รู้เท่าทันโลกและชีวิต จนสามารถทำจิตใจให้บริสุทธิ์หลุดพ้นจากความยึดมั่นในสิ่งต่าง ๆ ดับกิเลส ดับทุกข์ได้ เป็นอยู่ด้วยจิตใจอิสระ ผ่องใส เบิกบาน

ปรัชญาจินตนิยม (Romanticism)

จินตนิยม (Romanticism) เป็นลัทธิที่มีความเชื่อถือเอาการสร้างสรรคโดยจินตนาการเสรีเป็นหลักสำคัญ มนุษย์ควรทำตามความรู้สึกของตน คนเราแต่ละคนจะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว การแสดงออกซึ่งเอกลักษณ์เป็นสิ่งประเสริฐ สื่อที่ใช้ในการแสดงออก ได้แก่ ศิลปะแขนงต่าง ๆ

ลัทธิจินตนิยมเชื่อในการแสดงออกซึ่งความรู้สึกและอารมณ์อย่างเต็มที่ทั้งในด้านความรัก ศิลปะ และความเพ้อฝันที่เต็มไปด้วยจินตนาการ เป็นสำคัญโดยปราศจากเหตุผลและหลักการทางวิทยาศาสตร์ คือ แสวงหาความเป็นจริงด้วยความรู้สึกและจินตนาการใช้เหตุผล

แนวคิดทางการศึกษา

1. จุดมุ่งหมาย ของการศึกษาของลัทธิจินตนิยมเน้นความรู้สึก ความภาคภูมิใจ ความรักในวิชาชีพ จุดมุ่งหมายของการศึกษา คือ มุ่งให้ผู้เรียนได้ศึกษาด้านสุขภาพ มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างสุขภาพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล ครอบครัว และชุมชนให้ยั่งยืน ส่งเสริมให้มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพในลักษณะที่มีความซื่อสัตย์และจงรักภักดีต่อสถาบันของตน

2. หลักสูตร เน้นฝึกประสบการณ์หรือค้นหาประเด็นความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รู้และมีความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม นอกจากนี้ยังเน้นด้านศิลปะหรือวิชาที่ส่งเสริมอุดมคติ และค่านิยมในบุคคล

3. ครู ถือว่าเป็นบุคคลที่สำคัญ เพราะเป็นผู้มีความรู้ เป็นผู้ให้ความรู้ทุกอย่างแก่ผู้เรียน และจะต้องสร้างความรู้สึกให้ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในผลงานที่เกิดจากวิชาที่เรียน

4. ผู้เรียน ต้องเป็นผู้มีความสุภาพ อ่อนโยน อดทน เรียบร้อย เชื่อฟัง เคารพและปฏิบัติตามคำสั่งของครู ประพฤติปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ดีงาม

5. โรงเรียน เป็นแหล่งของการเรียนรู้และถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ผู้เรียนสร้างทัศนคติที่ดี เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ และรักสถาบันของตน

6. กระบวนการเรียนการสอน ยึดความภาคภูมิใจในการปฏิบัติงาน ผู้เรียนจะปฏิบัติงานและปฏิบัติตามคำสั่งของครูอย่างเคร่งครัด การเรียนการสอนเน้นความสำคัญอยู่ที่เนื้อหาวิชา และเน้นทักษะในการสอนและการใช้อุปกรณ์การสอนของครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน

แนวคิดทางการศึกษาพิเศษ

1. จุดมุ่งหมาย ของการศึกษาของลัทธิจินตนิยม เน้นความรู้สึก ความภาคภูมิใจ ความรักในวิชาชีพ จุดมุ่งหมายของการศึกษา คือ มุ่งให้ผู้เรียนได้ศึกษาด้านช่วยเหลือตนเอง มีเป้าหมายเพื่อการดูแลตนเอง และการดำรงชีวิตในสังคมอย่างปกติสุข ส่งเสริมให้มีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง มีความซื่อสัตย์ และจงรักในสถาบันของตน

2. หลักสูตร เน้นฝึกประสบการณ์ และค้นหาประเด็นความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รู้และมีความสามารถตามศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม นอกจากนี้ยังเน้นด้านศิลปะวิชาที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพแก่บุคคลนั้น ๆ

3. **ครู** ถือว่าเป็นบุคคลที่สำคัญ เพราะเป็นผู้มีความรู้ เป็นผู้ให้ความรู้ทุกอย่างแก่ผู้เรียน และจะต้องสร้างความรู้สึกรักให้ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในผลงานที่เกิดจากวิชาที่เรียน

4. **ผู้เรียน** ต้องเป็นผู้มีความสุขภาพ อ่อนโยน อุดมคติ เรียบร้อย เชื่อฟัง เคารพและปฏิบัติตามคำสั่งของครู ประพฤติปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ดีงาม

5. **โรงเรียน** เป็นแหล่งของการเรียนรู้และถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ผู้เรียน สร้างทัศนคติที่ดี เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ และรักสถาบันของตน

6. **กระบวนการเรียนการสอน** ยึดความภาคภูมิใจในการปฏิบัติงาน ผู้เรียนจะปฏิบัติงานและปฏิบัติตามคำสั่งของครูอย่างเคร่งครัด การเรียนการสอนเน้นความสำคัญอยู่ที่เนื้อหาวิชา และเน้นทักษะในการสอน และการใช้อุปกรณ์การสอนของครู ควรเป็นอุปกรณ์การสอนที่สื่อการเรียนรู้ได้ดี ทำให้เกิดความเข้าใจดีแก่นักเรียน

ลัทธิพรตนิยม (Asceticism)

ลัทธิพรตนิยมมีความเชื่อว่าการบำเพ็ญพรตเท่านั้นที่จะช่วยให้มนุษย์มีความสุขได้ตามเป้าหมายชีวิตที่วางไว้ และถือคติว่า “อย่าทำให้ใครเดือดร้อน แต่จงช่วยเหลือทุกคนเท่าที่จะทำได้”

แนวคิดทางการศึกษาพิเศษ

1. **จุดมุ่งหมาย** ของการจัดการศึกษาลัทธิพรตนิยม เน้นความเชื่อทางศาสนา ความเสียสละ สามารถรักษาสุขภาพอนามัย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถป้องกันโรคและความปลอดภัยในชีวิต และสามารถตอบสนองความต้องการพิเศษของผู้เรียนให้ได้มากที่สุด

2. **หลักสูตร** เน้นเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และเนื้อหาวิชาในหลักสูตร เป็นเนื้อหาที่ปรับจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เน้นความสามารถในการปฏิบัติจริงและความรู้ รวมทั้งคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์

3. **ครู** เป็นบุคคลที่มีความสำคัญมาก เป็นผู้ให้ความรู้และสอนการฝึกปฏิบัติประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เห็นใจ เสียสละ อุดมคติ มีความอดทน ช่วยเหลือนักเรียนและบุคคลทั่วไป

4. **ผู้เรียน** เป็นผู้ปฏิบัติตามคำสั่งของครูอย่างเคร่งครัด เป็นผู้รับฟังที่ดี ปฏิบัติตนอยู่ในกฎ ระเบียบ วินัย และมีความอดทน และสามารถให้การศึกษาศึกษาพิเศษสนองตอบตาม

5. **โรงเรียน** เป็นแหล่งการเรียนรู้และถ่ายทอดค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับการเสียสละอดทน มีความเมตตา มีกฎระเบียบวินัยให้ผู้เรียนได้ยึดปฏิบัติ

6. **การบวนการเรียนการสอน** เน้นบทบาทของครูเป็นสำคัญ ครูสามารถอธิบายและปฏิบัติให้นักเรียนดูเป็นตัวอย่าง เน้นการฝึกหัดให้มีทักษะพื้นฐานในด้านต่าง ๆ สอดแทรกการสอนศีลธรรมจรรยา และการเป็นผู้เสียสละ ซึ่งนักเรียนจะจดจำและปฏิบัติตามอย่างเต็มความสามารถที่มีอยู่ในตนเอง

ปฏิบัตินิยม (Pragmatism)

แนวคิดทางการศึกษาพิเศษ

1. **จุดมุ่งหมายทางการศึกษา** ลัทธิปฏิบัตินิยมให้ความสำคัญและเน้นจุดมุ่งหมายเฉพาะมากกว่าจุดมุ่งหมายทั่วไปของการศึกษา เชื่อว่าจุดมุ่งหมายเฉพาะจะช่วยส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ ได้เข้าใจและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และชีวิตที่เปลี่ยนแปลงได้ ลัทธิปฏิบัตินิยมเน้นการนำไปปฏิบัติได้ค้นหาความจริงจากประสบการณ์แสวงหาความรู้เพื่อนำมาช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักคิดแก้ปัญหา รู้จักปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการทำงานร่วมกันและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

2. **หลักสูตร** มีลักษณะเป็นหลักสูตรที่ใช้ร่วมกันได้ สามารถยืดหยุ่นหรือปรับเนื้อหาและวิธีการสอนให้เหมาะสมกับสภาพสังคมนั้น ๆ มีเนื้อหาที่สามารถบูรณาการทั้งเรื่องความรู้เรื่องชีวิต สังคม และเรื่องประสบการณ์ที่นักเรียนจะได้รับจากหลักสูตร นอกจากนั้นยังส่งเสริมและฝึกฝน ทักษะ และพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน โดยจัดภาคทฤษฎีให้สอดคล้องกับภาคปฏิบัติ มีการพัฒนาหลักสูตรตลอดเวลา เพื่อให้ตรงกับความต้องการของสังคม และสอดคล้องกับวิชาที่เสริมสร้างประสบการณ์ทางสังคม ได้แก่ วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ เป็นต้น

3. **ครู** เป็นหัวหน้ากลุ่มในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ พร้อมกับนักเรียน คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนทุกเรื่อง ครูต้องมีพื้นฐานในเนื้อหาวิชาที่สอนเป็นอย่างดี คอยให้คำปรึกษาแนะนำ รวมทั้งหากิจกรรม สื่อ และวิธีการสอนรูปแบบต่าง ๆ เพื่อจูง

4. ผู้เรียน ตามแนวคิดลัทธิปฏิบัตินิยมต้องเป็นผู้แสวงหาและเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม นักเรียนต้องเรียนรู้และปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมได้อย่างดี

5. โรงเรียน จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นรูปแบบจำลองที่ดึงมาของสังคม จัดสิ่งแวดล้อมที่เหมือนหรือใกล้เคียงกับสภาพจริงของสังคม เพื่อให้เด็กเกิดความคุ้นเคยและได้รับประสบการณ์ที่ดีที่โรงเรียนจัดให้ เมื่อเด็กจบจากโรงเรียนแล้วจะสามารถปรับตัวเข้าสังคมได้อย่างดี และควรจัดประสบการณ์ให้เด็กอย่างต่อเนื่อง

6. กระบวนการเรียนการสอน ยึดหลักผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นความสนใจและความถนัดของเด็กเป็นสำคัญ ให้ความสำคัญของกิจกรรมที่จัดให้เด็กมากกว่าการเรียนจากตำรา ครูเป็นผู้แนะนำวิธีการศึกษาและวิธีการแก้ปัญหา ครูและเด็กร่วมมือกันในการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรให้เน้นการพัฒนาเด็กเพื่อให้เด็กรู้จักคิด มีความคิดสร้างสรรค์ เปิดโอกาสให้เด็กได้รู้จักเลือกวิธีการเรียนรู้ และศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การเรียนการสอนใช้การอภิปรายปัญหา โดยทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น นอกจากนี้ยังสนับสนุนการเรียนโดยการทดลองและการเรียนนอกสถานที่ เพื่อเด็กจะได้รู้จักประสบการณ์จริง

ความคิดไตร่ตรองหรือการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking)

ความคิดไตร่ตรองหรือการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการคิดโดยใช้สติปัญญา ไตร่ตรองอย่างรอบคอบ โดยการหาหลักฐานที่มีข้อมูลเชื่อถือได้ หรือมีเหตุผลมาพิจารณาตัดสินการกระทำต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

Waston และ Glaser (อ้างถึงใน นิรมล พงศ์เศรษฐสันต์, 2543: 18) อธิบายกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่าประกอบด้วย

1. ทศนคติ (Attitude) คือ มีทัศนคติที่ดีต่อการตั้งคำถาม รู้ว่าอะไรเป็นปัญหา และยอมรับการแสวงหาหลักฐานมาสนับสนุนสิ่งที่อ้างว่าเป็นจริง

2. ความรู้ (Knowledge) คือ มีความรู้ต่อข้ออ้างอิง และข้อสรุปจากหลักฐานหลายๆ อย่างที่น่ามาใช้

3. ทักษะ (Skill) คือ ความสามารถในการนำทัศนคติและความรู้ทั้งสองอย่างมาใช้

ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง ความสามารถในการคิด 5 ด้าน คือ

1. การอนุมาน (Inferences) หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการจำแนก ระดับความน่าจะเป็นของข้อสรุปที่คาดคะเนจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ว่าข้อสรุปนั้น

จริง	เป็นไปได้อย่างแน่นอน
น่าจะจริง	น่าจะเป็นไปได้
ข้อมูลไม่เพียงพอ	ข้อมูลไม่เพียงพอที่จะสรุปได้
น่าจะเท็จ	น่าจะเป็นไปไม่ได้
เท็จ	เป็นไปได้อย่างแน่นอน

2. การยอมรับข้อตกลงเบื้องต้น (Recognition of assumption) หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการจำแนกข้อความใดว่าเป็นข้อตกลงเบื้องต้นกับข้อความใดหรือไม่ เป็นข้อตกลงเบื้องต้นสำหรับสถานการณ์ที่กำหนดให้

3. การนิรนัย (Deduction) หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการจำแนกว่า ข้อสรุปใดเป็นผลจากความสัมพันธ์ของสถานการณ์ที่กำหนดให้ได้อย่างแน่นอน และข้อสรุปใด ไม่เป็นผลของความสัมพันธ์นั้น

4. การแปลความ (Interpretation) หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการแปล ความว่าข้อสรุปใดเป็นหรือไม่เป็นลักษณะหรือคุณสมบัติที่สรุปได้จากสถานการณ์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า

5. การประเมินการอ้างเหตุผล (Evaluation of Argument) หมายถึง ความสามารถ ของนักเรียนในการจำแนกว่า ข้อความใดเป็นการอ้างเหตุผลที่หนักแน่นกับข้อความที่เป็นการ อ้างเหตุผลที่ไม่หนักแน่น

การคิดวิเคราะห์ (Analysis)

การคิดวิเคราะห์ เป็นความสามารถในการคิดจำแนกรายละเอียด เรื่องราว เหตุการณ์ สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวออกเป็นส่วนย่อย ๆ ตามหลักการหรือกฎเกณฑ์ที่กำหนดให้ เพื่อค้นหา ความจริงที่แอบแฝงอยู่ พฤติกรรมขั้นการวิเคราะห์นี้ บลูม (Bloom, 1956, as cited in Gilbert, N., 1989: 72) ได้จำแนกออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. การวิเคราะห์ความสำคัญ เป็นความสามารถในการวิเคราะห์ว่าเรื่องนี้มี ความสำคัญตรงไหน รวมทั้งการหาคุณลักษณะที่เด่นชัดของเรื่องราวในแง่มุมต่าง ๆ ตาม

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เป็นความสามารถในการค้นหา ความเกี่ยวข้องระหว่างคุณลักษณะสำคัญใด ๆ ของเรื่องราวและสิ่งต่าง ๆ ว่ามีความติดต่อกันอย่างไร มีอะไรเป็นเหตุ อะไรเป็นผล (ภัทรา นิคมานนท์, 2529: 112 อ้างถึงใน ศุภรธรรม์ ศิริพุทธิพันธ์, 2549: 1)

3. ความวิเคราะห์หลักการ เป็นความสามารถแยกแยะหาโครงสร้างและระบบของวัตถุ สิ่งของ เรื่องราว และการกระทำต่าง ๆ ว่ายึดอะไรเป็นหลักหรือแกนกลาง (ต่าย เชียงฉวี, 2526: 106 อ้างถึงใน ศุภรธรรม์ ศิริพุทธิพันธ์, 2549: 1)

ความสามารถในการคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytical Thinking) หมายถึง ความสามารถในการสืบค้นข้อเท็จจริง เพื่อตอบคำถามเกี่ยวกับบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งมีหลักการดังนี้

- โดยการตีความ (Interpretation)
- การจำแนกแยกแยะ (Classification)
- การทำความเข้าใจ (Understanding)

กับองค์ประกอบของสิ่งนั้นและองค์ประกอบอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กัน รวมทั้งเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผล (Causal relationship) ที่ไม่ขัดแย้งระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้นด้วยเหตุผลที่หนักแน่น น่าเชื่อถือ (เกรียงศักดิ์, 2542: 100-101 อ้างถึงใน ศุภรธรรม์ ศิริพุทธิพันธ์, 2549: 1)

การคิดสังเคราะห์ (Synthesis)

การสังเคราะห์เป็นการรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศมาผสมผสานกัน และยังผสมผสานกับข้อมูลสารสนเทศเดิม และความรู้เดิมของบุคคลนั้น ๆ โดยมีขั้นตอนของกระบวนการสังเคราะห์ความรู้ ดังนี้

- เมื่อมีข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมเข้ามาสู่การรับรู้ของมนุษย์ กระบวนการจัดการความรู้ก็เริ่มต้นขึ้น ด้วยการตีความหรือแปลข้อมูลนั้น ๆ จากนั้นก็สรุปว่าเป็นข้อมูลเกี่ยวกับอะไร มีความสำคัญ ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเป้าหมายที่เราต้องการหรือไม่ ถ้าไม่ใช่ก็จะตัดออกไป

- กระบวนการทำงานของสมองในระดับการคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking) ถ้าข้อมูลได้รับการระบุแล้วว่ามีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลก็จะถูกส่งผ่านไปยังกระบวนการคัดกรอง

- การบวนการคัดกรองเชิงเหตุผล สมองจะดึงเอาความรู้ที่เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ มาเป็นหลักในการเปรียบเทียบ ถ้าเหตุผลของข้อมูลใหม่ต่ำกว่าก็จะถูกตัดออกไป แต่ถ้าข้อมูลใหม่มีความเป็นเหตุเป็นผลดีกว่าหรือเท่าเทียมกับข้อมูลที่จะถูกรับเข้ามาในกระบวนการต่อไป

กระบวนการนี้ถือเป็นกระบวนการทำงานของสมองในระดับความคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณ (Critical Thinking) เพื่อพิจารณาตัดสินว่าเป็นข้อมูลที่เหมาะสมหรือไม่อย่างไร และรวมถึงการที่สามารถระบุได้ว่าข้อมูลที่ได้เพียงพอต่อการนำไปใช้ประโยชน์ในลำดับต่อไปหรือไม่

กระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเป็นการผสมผสานระหว่างความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ที่ได้รับเข้ามา การผสมผสานมีอยู่หลายกรณี คือ

- ถ้าข้อมูลใหม่มีความสอดคล้องกับความรู้เดิมก็จะทำให้ความรู้เดิมได้รับการย้ำให้มีความชัดเจน หรือทำให้ความรู้ที่ฝังรากลึกลงอยู่ในความจำระยะยาวมากขึ้น

- ถ้าข้อมูลใหม่มีความแตกต่างกับความรู้เดิมแต่มีความเป็นเหตุเป็นผลเท่ากัน ก็อาจเป็นความรู้ใหม่ที่จะถูกเก็บไว้เป็นความจำระยะสั้น รอการพิสูจน์ซ้ำหรือรอมีข้อมูลสนับสนุนแน่นย้าต่อไป

- ถ้าข้อมูลใหม่มีความขัดแย้งกับความรู้เดิมชนิดตรงข้าม ปกติมักจะถูกตัดออกไป แต่ถ้าข้อมูลใหม่มีเหตุผลที่ดีกว่า ชัดเจนกว่าและน่าเชื่อถือมากกว่าก็จะกลายเป็นความรู้ใหม่ที่เข้ามาทดแทน ความรู้เดิมอยู่ในความจำระยะสั้นเพื่อรอการพิสูจน์ซ้ำ หรือรอมีข้อมูลสนับสนุนแน่นย้าต่อไป

การคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking)

เป็นการคิดขั้นสูงมีลักษณะเป็นความคิดอเนกนัย จึงทำให้คิดตามจินตนาการ คิดแปลกใหม่ คิดได้หลากหลาย และรอบด้าน ซึ่งนำไปสู่การแก้ปัญหาหรือการค้นพบวิธีการหรือสิ่งประดิษฐ์หรือองค์ความรู้ใหม่

ความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วยองค์ประกอบพื้นฐาน 4 ประการคือ (Guilford, 1969: 145-151 อ้างถึงใน พรพิมล จงสมาน, 2549)

1. ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) หมายถึง ความสามารถในการคิดหาคำตอบได้รวดเร็ว และมีปริมาณมากในเวลาจำกัด แบ่งออกเป็น

1.1 ความคิดคล่องแคล่วทางด้านถ้อยคำ (Word Fluency) เป็นความสามารถในการใช้คำอย่างคล่องแคล่ว

1.2 ความคิดคล่องแคล่วด้านการโยงความสัมพันธ์ (Associational Fluency) เป็นความสามารถในการคิดหาถ้อยคำที่เหมือนกันหรือคล้ายกันได้มากที่สุด ภายในเวลาที่กำหนด

1.3 ความคิดคล่องแคล่วด้านการแสดงออก (Expressional Fluency) เป็นความสามารถในการใช้วลีหรือประโยค และนำมาเรียงกันอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ได้ประโยชน์ที่ต้องการ

1.4 ความคิดคล่องแคล่วด้านการคิด (Ideational Fluency) เป็นความสามารถในการคิดสิ่งที่ต้องการภายในเวลาที่กำหนด ความคล่องในการคิดมีความสำคัญต่อการแก้ปัญหา เพราะสามารถคิดได้หลากหลายวิธี จนกว่าจะพบวิธีการที่ถูกต้องตามที่ต้องการ

2. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการหาคำตอบได้หลายประเภท ดังนี้

2.1 ความคิดยืดหยุ่นที่เกิดขึ้นทันที (Spontaneous Flexibility) เป็นความสามารถที่จะพยายามคิดได้หลายอย่าง อย่างอิสระ คิดได้หลายทิศทาง

2.2 ความคิดยืดหยุ่นทางด้านการดัดแปลง (Adaptive Flexibility) เป็นความสามารถที่จะคิดได้หลากหลาย สามารถคิดดัดแปลงจากสิ่งหนึ่งไปเป็นหลายสิ่งได้ คนที่มีความคิดยืดหยุ่นจะคิดได้ไม่ซ้ำกัน

3. ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ลักษณะความคิดที่แปลกใหม่และแตกต่างไปจากความคิดธรรมดา เป็นความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ความคิดริเริ่มอาจเกิดจากการนำเอาความรู้เดิมมาดัดแปลงประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้น

4. ความคิดละเอียดละออ (Elaboration) หมายถึง ความคิดในรายละเอียด เพื่อตกแต่งหรือขยายความคิดหลัก ให้ได้ความหมายสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ความคิดละเอียดละออเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นอย่างยิ่ง ในการสร้างสรรค์ผลงานที่มีความแปลกใหม่ให้สำเร็จ

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลสำคัญต่อความคิดสร้างสรรค์

1. องค์ประกอบที่เป็นส่วนของความสามารถ (Abilities) หรือทักษะทางการคิด ซึ่งเป็นศักยภาพส่วนบุคคล

2. องค์ประกอบทางแรงจูงใจ (Motivation) จะอยู่ในลักษณะที่เอื้อซึ่งกันและกันเสมอ คือ ต้องมีศักยภาพทางการคิด มีความอดทน ความอยากรู้อยากเห็น กล้าเสี่ยง ซึ่งเป็นคุณลักษณะทางอารมณ์หรือสภาพแรงจูงใจที่เอื้ออำนวยต่อการคิดสร้างสรรค์ควบคู่ไปด้วยเสมอ

วิธีส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ Blaunt and Klausmier (1965 อ้างถึงใน พรพิมล จงสมาน, 2549: 5)

1. สนับสนุนและกระตุ้นการแสดงความคิดหลาย ๆ ด้าน
2. เน้นสถานการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถ ซึ่งจะนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ เช่น ความคิดริเริ่ม เป็นต้น ไม่จำกัดการแสดงออกของนักเรียนให้เป็นไปในรูปแบบเดียวกัน
3. อย่าพยายามหล่อหลอมหรือกำหนดแบบให้นักเรียนมีความคิด และมีบุคลิกภาพเหมือนกันไปหมดทุกคน ควรสนับสนุนและส่งเสริมการคิดที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ
4. อย่าเข้มงวดกวดขันหรือยึดมั่นอยู่กับจารีตประเพณี ซึ่งยอมรับการกระทำหรือผลงานอยู่เพียง 1, 2 หรือ 3 อย่างเท่านั้น
5. อย่าสนับสนุนหรือให้รางวัลแต่เฉพาะผลงานหรือการกระทำ ซึ่งมีผู้ทดลองทำเป็นที่นิยมกันแล้ว ผลงานแปลก ๆ ใหม่ ๆ ก็ควรมีโอกาสได้รับรางวัลหรือคำชมเชยด้วย

การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของครู (Hallman, 1971: 220-224 อ้างถึงใน พรพิมล จงสมาน, 2549: 5)

ครูมีส่วนช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ดังนี้

1. ให้นักเรียนมีโอกาสเรียนรู้ด้วยความริเริ่มของตนเอง เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนอยากค้นพบและอยากทดลอง
2. จัดบรรยากาศในการเรียนรู้แบบเสรี ให้นักเรียนมีอิสระในการคิดและการแสดงออกตามความสนใจ และความสามารถของแต่ละคน
3. สนับสนุนให้นักเรียนเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นด้วยตนเอง
4. ยั่วยุให้นักเรียนคิดหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลในรูปแบบที่แปลกใหม่จากเดิม ส่งเสริมความคิดจินตนาการ ส่งเสริมให้คิดวิธีแก้ปัญหาแปลก ๆ ใหม่ ๆ
5. ไม่เข้มงวดกับผลงานหรือคำตอบที่ได้จากการค้นพบของนักเรียน ครูต้องยอมรับว่าความผิดพลาดเป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นได้
6. ยั่วยุให้นักเรียนคิดวิธีหาคำตอบ หรือแก้ปัญหาหลาย ๆ วิธี

7. สนับสนุนให้นักเรียนรู้จักประเมินผลสัมฤทธิ์และความก้าวหน้าของตนเองด้วยความรับผิดชอบและรู้จักประเมินตนเอง พยายามหลีกเลี่ยงการใช้เกณฑ์มาตรฐาน
8. ส่งเสริมให้นักเรียนไวต่อการรับรู้ในสิ่งเร้า
9. ส่งเสริมให้นักเรียนตอบคำถามประเภทปลายเปิดที่มีความหมายและไม่มีคำตอบที่เป็นความจริงแน่นอนตายตัว
10. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เตรียมความคิด และเครื่องมือในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

อุปสรรคของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

1. อุปสรรคด้านการรับรู้ (Perceptual Block) การที่เราไม่สามารถมองเห็นปัญหาที่แท้จริงได้ เป็นเหตุให้การแก้ปัญหาคำเนินไปโดยปราศจากเป้าหมายที่ชัดเจนและแน่นอน
2. อุปสรรคด้านวัฒนธรรม (Cultural Block) เป็นผลเนื่องจากกฎเกณฑ์ทางสังคม ซึ่งเป็นสิ่งกำหนดให้บุคคลต้องมีพฤติกรรมอยู่ในกรอบ ระเบียบแบบแผน ทำให้มีผลต่อการสกัดกั้นความท้าทายต่อการคิดค้นและความเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นคุณลักษณะด้านความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล
3. อุปสรรคด้านอารมณ์ (Emotional Block) เป็นอุปสรรคที่สำคัญประการหนึ่งเพราะอารมณ์ ได้แก่ ความโกรธ ความรัก ความเกลียด และความกลัว มีความสำคัญมากต่อปัญหาและเหตุผล ซึ่งจะเป็นตัวสกัดกั้นความคิดและเหตุผลและความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล

2.2 หลักการบริหารการศึกษาพิเศษ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มุ่งเน้นให้มีการจัดการศึกษาที่ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม (ราชกิจจานุเบกษา, 2542: 8) ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการจัดการศึกษาตามยุคสมัยท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ประเทศไทยได้ปรับเปลี่ยนโครงสร้างของการบริหารการศึกษาในรูปแบบใหม่ คือในรูปแบบของเขตพื้นที่การศึกษา (the educational area services) ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นการจัดโครงสร้างการบริหารการศึกษา โดยยึดหลักของการมีเอกภาพเชิงนโยบายหลากหลายในการปฏิบัติ มีการกำหนดเขตพื้นที่การศึกษาที่มีระบบชัดเจนตามกรอบงาน และบทบาทหน้าที่ของบุคลากร เพื่อส่งผลต่อประสิทธิภาพสูงสุดของระบบการบริหารจัดการการศึกษารูปแบบใหม่นี้ อาจ

ผู้บริหารหรือผู้นำ ถือได้ว่าเป็นบุคคลสำคัญในการดำเนินการในองค์กรต่าง ๆ ทั้งที่เป็นรูปนัย (formal organization) และองค์กรอรูปนัย (informal organization) เป็นผู้ที่มียุทธศาสตร์ที่จะนำและร่วมปฏิบัติงานกับผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้อื่นให้บรรลุจุดประสงค์ขององค์กร (ถวิล มาตรฐาน, 2542: 7) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ผู้นำ (leader) จะต้องนำ (lead) ผู้ตาม (follow) ปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด ด้วยเหตุที่ผู้นำมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการบริหารงานในองค์กร จึงต้องมีความสามารถ มีหลักเกณฑ์ในการบริหารเป็นอย่างดี จึงจะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จหรือบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดได้

ความสำเร็จของการจัดการศึกษาขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนเป็นสำคัญ การบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนจะสำเร็จมากน้อยเพียงใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับผู้นำ (เอกชัย กี่สุขพันธ์, 2527: 81) ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลสำคัญที่ต้องรับผิดชอบในการดำเนินงานในหน่วยงานนั้น ๆ ดังนั้น หน่วยงานใดก็ตามที่มีการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าและทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและของโลก หน่วยงานนั้นก็ต้องมีผู้บริหารที่มากด้วยความสามารถ เป็นผู้นำในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายได้ คือต้องมีความสามารถที่ดีกว่าบุคคลอื่น (กวี วงศ์พุ่ม, 2539: 47) ซึ่งปัจจุบันผู้บริหารที่มีความสามารถดังกล่าวยังมีน้อยมาก แต่ก็ก็เป็นสิ่งที่สามารถฝึกฝนและพัฒนาเรียนรู้ได้ เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนเป็นทั้งผู้บริหารและผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกและสังคมไทยมีผลกระทบต่อสังคมในโรงเรียน ทั้งที่ผู้บริหาร ครู อาจารย์ และนักเรียนต่างมีความรู้ความสามารถ ตลอดจนมีความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของสังคม การที่ผู้บริหารจะเน้นแต่การใช้อำนาจหน้าที่ การบังคับบัญชาสั่งการในการบริหารการศึกษาในโรงเรียน ย่อมไม่ก่อให้เกิดผลดีในเชิงคุณภาพของสังคมในโรงเรียนได้ สังคมในโรงเรียนยุคใหม่นี้ มุ่งเน้นคุณภาพในการจัดการศึกษา ต้องการผู้บริหารที่มีลักษณะเป็นผู้นำ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถนำโรงเรียนและบุคลากรไปสู่ทิศทางที่ดีกว่า เป็นผู้นำที่ทำแต่สิ่งที่ถูกต้องเป็นธรรม สร้างและพัฒนาผู้นำในทุกๆ ระดับของโรงเรียน สร้างความรักความผูกพัน และความเสียสละทุ่มเทให้ครูและนักเรียนเพื่อ

โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ส่วนใหญ่จะมีปัญหาในการจัดการศึกษา จะมีคุณภาพนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ทั้ง ๆ ที่ โรงเรียนส่วนใหญ่มีสภาพและทรัพยากรต่าง ๆ ค่อนข้างจะพร้อมที่จะสนับสนุนและเอื้ออำนวย ต่อการจัดการศึกษาหรือพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้ คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ทำการวิเคราะห์และสรุปผลว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาของนักเรียนมีหลาย ประการ เช่น ระบบการบริหาร ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง นักเรียน ฯลฯ แต่ปัจจัยที่ สำคัญที่สุด คือ ผู้บริหารโรงเรียน เพราะผู้บริหารโรงเรียนเป็นตัวจักรสำคัญในการควบคุม กำกับ ดูแล การจัดการศึกษาในโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541: 8) ดังนั้น กระบวนการดำเนินการต่าง ๆ ในโรงเรียนขึ้นอยู่กับผู้บริหารทั้งสิ้น ถ้า ผู้บริหารไม่มีความสามารถที่จะดำเนินงานตามนโยบายของการจัดการศึกษาก็ย่อมทำให้เกิด ความล้มเหลวและสูญเปล่าทางการศึกษาได้

กล่าวได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาหรือพัฒนาคุณภาพ การศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะโรงเรียนจะดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพได้หรือไม่ขึ้น ขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียน ถ้าผู้บริหารโรงเรียนมีความสามารถในการบริหารจัดการ มีความรู้ และเข้าใจในหลักการในการบริหารก็จะสามารถนำโรงเรียนไปสู่ความสำเร็จได้ ผู้บริหาร วิทยาลัยต้องมุ่งมั่นที่จะส่งเสริม และยกระดับมาตรฐานการศึกษาของเยาวชนให้สูงขึ้นทั้งใน ด้านสติปัญญา ร่างกาย และจิตใจ ผู้บริหารต้องอาศัยความรู้ ความสามารถในการบริหาร วิทยาลัย สามารถในการจัดการเรียนการสอน มีความสามารถในการวัดและประเมินผล รวมทั้ง ต้องมีความสามารถในการมีปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อนครู นักเรียน และชุมชน

ขอบข่ายการบริหารงานในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

ความก้าวหน้าของชาติจะเจริญมั่นคงได้ อยู่ที่การสร้าง ความมั่นคงทางการศึกษา ของชาติและการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นรากฐานที่สำคัญในการสร้างความมั่นคงให้เกิดขึ้นในชาติ เพราะประชาชนส่วนใหญ่จะสิ้นสุดการศึกษาในระบบโรงเรียนในระดับการศึกษาชั้น ประถมศึกษา (ประยูร ตรีชัย, 2544: 14) ถ้าการประถมศึกษาที่มีคุณภาพ ก็หมายถึงประชาชน ส่วนใหญ่ของประเทศมีคุณภาพด้วย โรงเรียนการศึกษาพิเศษระดับประถมศึกษาเป็น หน่วยงานที่เล็กที่สุดในการบริหารการศึกษา มีผู้บริหารโรงเรียนทำหน้าที่บริหารงานตาม

1. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผู้บริหารจะต้องศึกษาลักษณะของชุมชน ความต้องการของชุมชน การประชาสัมพันธ์ข้อมูลของโรงเรียนต่อชุมชน บทบาทของโรงเรียน ต่อชุมชน และบทบาทขององค์กรต่าง ๆ ในชุมชน

2. งานวิชาการในกิจกรรมขององค์กรต่าง ๆ ในชุมชน เป็นการกำหนดจุดมุ่งหมาย เฉพาะของสถานศึกษา การกำหนดโปรแกรมการเรียนการสอน หลักสูตรและการเปลี่ยนแปลง หลักสูตร การจัดและเลือกใช้สื่อประกอบหลักสูตร และการประเมินผลการเรียนการสอน

3. งานกิจการนักเรียน เป็นการจัดการของผู้บริหารโรงเรียนด้านกิจการนักเรียน การ จัดองค์การของนักเรียน ระเบียบ และระเบียบต่าง ๆ งานบริการนักเรียน การควบคุมความ ประพฤติและระเบียบวินัยของนักเรียน

4. การบริหารงานบุคคล ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการบริหารของผู้บริหาร ขึ้นอยู่กับการบริหารงานบุคคล การดูแลรับผิดชอบนโยบายด้านบุคคล การวิเคราะห์อัตรากำลัง การคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน การนิเทศ การประเมินผลการปฏิบัติงาน

5. การบริหารงานอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ เป็นเรื่อง que ผู้บริหารจะต้องเอาใจใส่ เกี่ยวกับการวางแผนงานด้านอาคารสถานที่ การพัฒนา และการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ และ วัสดุอุปกรณ์เพื่อช่วยสนับสนุนการเรียนการสอน

6. การบริหารงานการเงินและธุรการ เป็นงานที่สำคัญยิ่ง จะช่วยสนับสนุนการเรียน การสอน ผู้บริหารควรให้ความสนใจ ตั้งแต่การกำหนดงบประมาณ การใช้จ่าย งานสารบรรณ งานประชาสัมพันธ์ และงานพัสดุครุภัณฑ์

คิมโบรห์ (Kimbrough, 1988: 44 อ้างถึงใน ประยุทธ์ ตรีชัย, 2544: 15) กล่าวถึง การกิจของผู้บริหารว่ามี 8 ด้านด้วยกัน คือ

1. การเรียนการสอนและการพัฒนาหลักสูตร
2. การบริหารนักเรียน
3. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
4. การบริหารงานบุคคล
5. การบริหารอาคารสถานที่
6. การบริการชุมชน
7. การจัดองค์การ โครงสร้างการบริหารงาน

8. การบริหารงบประมาณ

กอร์ตัน (Gorton, 1983: 47-49 อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช, 2536:

35) ได้สรุปภารกิจหลักของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ 7 ประการดังนี้

1. ภารกิจด้านการบริหารบุคคล
2. ภารกิจด้านกิจการนักเรียน
3. ภารกิจด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
4. ภารกิจด้านพัฒนาหลักสูตรและการสอน
5. ภารกิจด้านการเงินและพัสดุ
6. ภารกิจด้านอาคารสถานที่
7. ภารกิจด้านอื่น ๆ เช่น การประชุมสัมมนา การมีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน เป็นต้น

พิสมัย ถีทะแก้ว (2536: 146-158) กล่าวถึงขอบข่ายของการบริหารงานในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สนอง เครือมาก, 2536: 1168) ว่าผู้บริหารโรงเรียนจะต้องรับผิดชอบในการจัดการทุกอย่างของโรงเรียน ขอบข่ายของการบริหารและการจัดการโรงเรียนประถมศึกษาสามารถจัดแบ่งงานต่าง ๆ ได้ 6 งาน ดังนี้

1. บริหารงานวิชาการ งานวิชาการเป็นงานที่สำคัญ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องให้ความสนใจ และตระหนักถึงหน้าที่ความรับผิดชอบ รู้จักปรับปรุงตนเองให้รู้และเข้าใจงานวิชาการ สามารถเป็นผู้นำของครูในทางวิชาการได้

2. การบริหารงานบุคลากร ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่บริหารงานบุคลากร ซึ่งเป็นภารกิจที่สำคัญอีกด้านหนึ่ง การบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นต้องสามารถใช้ทรัพยากรบุคคลเท่าที่มีอยู่ให้เป็นกำลังในการบริหารงานด้านอื่น ๆ ให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นเดียวกัน

3. การบริหารงานกิจการนักเรียน ซึ่งเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนและกิจกรรมนักเรียนทั้งหมด ยกเว้นเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน วัตถุประสงค์ของการบริหารกิจการนักเรียน ก็เพื่อช่วยสนับสนุนการเรียนการสอนในหลักสูตรให้บรรลุเป้าหมายยิ่งขึ้น

4. การบริหารงานธุรการ การเงินและพัสดุ ซึ่งเป็นงานประสานและสนับสนุนงานอื่น ๆ ให้สามารถดำเนินไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ด้วยความราบรื่น

5. การบริหารอาคารสถานที่ เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดอาคารสถานที่ การใช้อาคารสถานที่ การบำรุงรักษา ควบคุมดูแล และประเมินการใช้อาคารสถานที่

6. การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผู้บริหารโรงเรียนจัดให้บริการชุมชนด้านต่าง ๆ การรับความช่วยเหลือจากชุมชน งานเกี่ยวกับกรรมการศึกษา การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ การจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ ตลอดจนงานประชาสัมพันธ์

การบริหารงานในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

การบริหารงานในโรงเรียนการศึกษาพิเศษแตกต่างจากการบริหารธุรกิจ ซึ่งหวังผลกำไร การบริหารโรงเรียนมุ่งหวังที่จะพัฒนาคนให้มีคุณภาพ สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2523: 113) ให้ความเห็นว่า การบริหารโรงเรียนเป็นการใช้คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษาตามความมุ่งหมายของหลักสูตร ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2531: 2) มีความเห็นว่า การบริหารโรงเรียน เป็นการอำนวยความสะดวกเพื่อการเรียนการสอน จึงควรพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และควรคำนึงถึงความสะดวกที่ให้แก่ครูในด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ และบรรยากาศสิ่งแวดล้อมในการเรียนการสอน เต็ม เสืออ่อน (2543: 9) สรุปว่า การบริหารโรงเรียน หมายถึง การจัดบริการทางการศึกษา โดยใช้กระบวนการบริหารงานและการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยผู้บริหารมีหน้าที่บทบาทสำคัญที่สุดในการดำเนินการร่วมกับบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ในการให้บริการด้านการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรและความคาดหวังของสังคม

สรุปได้ว่าการบริหารโรงเรียน หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องควบคุมการปฏิบัติงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการบริหาร เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ในการบริหารงานในโรงเรียน มีผู้จำแนกไว้แตกต่างกัน ดังนี้

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2522: 33-36) ได้จำแนกงานของหัวหน้าสถานศึกษาไว้ 5 งาน คือ งานโปรแกรมการเรียนการสอน งานบุคลากรด้านการสอน งานนักเรียน งานการเงินและอาคารสถานที่ และงานชุมชน

ฉัตรชัย อรุณนันท์ (2524: 146 อ้างอิงจาก Kimbrough & Nunnery, 1978: 164-168) ได้แบ่งงานโรงเรียนไว้ 8 งาน คือ งานพัฒนาโรงเรียน งานบริหารหลักสูตรและการสอน งานบริหารเศรษฐกิจการศึกษา งานธุรการ งานบริหารบุคคล งานกิจการนักเรียน งานสร้างภาวะผู้นำในด้านสัมพันธ์กับชุมชน และงานการประเมินการวิจัย

นิพนธ์ กินาวงศ์ (2526: 68) ได้จำแนกประเภทงานบริหารโรงเรียนเป็น 5 ประเภท คือ งานบริหารวิชาการ งานบริหารบุคคล งานบริหารธุรการ งานบริหารกิจการนักเรียน และงานความสัมพันธ์กับชุมชน

ภิญโญ สาร (2526: 26) เห็นว่าการบริหารโรงเรียนควรมีขอบข่าย 8 ประการ ดังนี้

1. การบริหารบุคลากร
2. การปกครองและแนะแนวโรงเรียน
3. การบริหารวิชาการ
4. การบริหารหลักสูตร
5. การจัดระบบการบริหารโรงเรียน
6. การจัดหาอาคารสถานที่ บริเวณและวัสดุ
7. การบริหารงานธุรการ การเงิน และบริการต่าง ๆ
8. การประเมินผลงาน

อุทัย บุญประเสริฐ และ ชโลมใจ กิงการวัฒน์ (2528: 5) แสดงความคิดเห็นว่างานภายในสถานศึกษา ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องจัดการดูแล ควบคุม เพื่อบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพนั้น ประกอบด้วย

1. งานวิชาการ
2. งานกิจการนักเรียน
3. งานบุคลากร
4. งานด้านอาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการบริหารการศึกษา
5. งานบริหารทั่วไป ธุรการ การเงิน พัสดุ
6. งานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

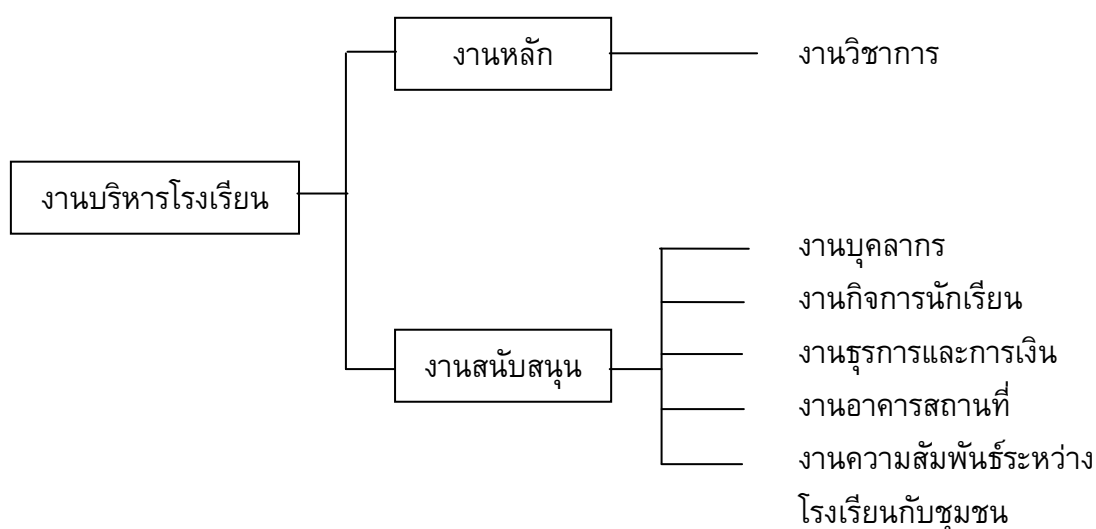
สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528: 5) กำหนดการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาไว้ 6 งาน ดังนี้

1. งานวิชาการ
2. งานบุคลากร
3. งานกิจการนักเรียน
4. งานธุรการ และการเงิน
5. งานอาคารสถานที่
6. งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์หลักของการบริหารโรงเรียน จะเห็นว่างานวิชาการเป็นงานที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์หลักโดยตรง จึงแบ่งงานบริหารโรงเรียนเป็น 2 ประเภท คือ

1. งานหลัก เป็นงานที่เป็นไปเพื่อให้นักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรโดยตรง คือ งานวิชาการ

2. งานสนับสนุน เป็นงานที่ช่วยเสริมให้การปฏิบัติงานหลักเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การบริหารงานในโรงเรียน

งานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของโรงเรียน โรงเรียนจะประสบผลสำเร็จในการบริหารหรือไม่ขึ้นอยู่กับงานวิชาการ เพราะต้องสร้างนักเรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้ มีจริยธรรม คุณธรรม และคุณสมบัติที่ต้องการ งานวิชาการเป็นงานที่สร้างความมั่นคงในอาชีพ และความสำเร็จในชีวิตของประชาชน และความมั่นคงของประเทศชาติด้วย (องค์การอินทรมพรรย์, 2526: 161-162)

การบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกประเภทในโรงเรียนที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพมากที่สุด ผู้บริหารมีหน้าที่เป็นผู้นำทางวิชาการ ให้คำแนะนำและประสานให้ครูทุกคนทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528: 17) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนในการบริหารงานวิชาการ ดังนี้

1. กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ และวางแผนงานของโรงเรียน
2. ควบคุม กำกับ ติดตาม นิเทศ งานวิชาการอย่างมีระบบ
3. จัดหาหลักสูตรและเอกสารหลักสูตรให้เพียงพอกับสภาพของโรงเรียน
4. จัดให้ครู ผลิต จัดหาสื่อการเรียนการสอน และควบคุมดูแลให้ครูนำสื่อไปใช้ประกอบการสอน
5. จัดให้มีมุมหนังสือ หรือห้องสมุดให้เหมาะสมตามสภาพของโรงเรียน
6. ให้โรงเรียนมีการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนตามระเบียบว่าด้วยการวัดผล
7. ส่งเสริม แนะนำ เทคนิควิธีการใหม่ ๆ ที่เหมาะสมมาใช้ดำเนินงานวิชาการในโรงเรียน

การบริหารงานบุคลากร ทรัพยากรทางการบริหาร ประกอบด้วย คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์และการจัดการ คนเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด แม้ว่าผู้บริหารจะกำหนดแผนงานหรือระบบงานไว้สักเพียงใดก็ตาม แต่ถ้าหากผู้รับผิดชอบไม่มีความรู้ ความเหมาะสมกับงานความสำเร็จของแผนงานที่ดำเนินอยู่จะไม่ดีเท่าที่ควร ผู้บริหารโรงเรียนจึงควรให้ความสำคัญต่อการบริหารบุคลากรเป็นพิเศษ ต้องดูแลเอาใจใส่ และช่วยเหลือบุคลากรในโรงเรียนให้ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล มีขวัญกำลังใจดี อันจะทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนบรรลุเป้าหมาย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2528: 4)

การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนให้เกิดผลดีและมีประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่สำคัญหลายประการ ดังที่นักการศึกษาและนักวิชาการได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารไว้ดังนี้:

ธงชัย สันติวงษ์ (2531: 7) กล่าวว่า เป้าหมายหน้าที่ด้านการบริหารงานบุคลากรอยู่ที่การบรรลุเป้าหมายต่าง ๆ เหล่านี้คือ มีการใช้ทรัพยากรมนุษย์โดยได้ประสิทธิภาพ มีบรรยากาศความสัมพันธ์ในหน้าที่การงานที่ดี ในบรรดาสมาชิกขององค์กรมีการส่งเสริมความเจริญเติบโต และก้าวหน้าของแต่ละบุคคลที่พร้อมมูลและเพื่อให้เป้าหมายข้างต้นบรรลุตามที่ต้องการ ภารกิจ 3 ด้าน ที่ผู้บริหารต้องกระทำให้ผลลุล่วงไปเป็นอย่างดี คือ

1. ต้องสามารถได้คนดีมีความรู้ ความสามารถทำงาน

2. ต้องรู้จักวิธีใช้คน ให้สามารถปฏิบัติงานโดยมีประสิทธิภาพสูง

3. ต้องสามารถดำรงรักษาความเต็มใจของสมาชิกทุกคนที่จะให้ทุ่มเท จิตใจช่วยกันทำงานให้กับเป้าหมายส่วนรวมขององค์การ

อุทัย หิรัญโต (2523: 4) ให้ความเห็นว่าการบริหารบุคลากรผู้บริหารควรยึดหลักสำคัญดังนี้ คือ การจัดให้บุคลากรที่เลือกสรรมาเป็นอย่างดีแล้วได้ทำงานในตำแหน่งเหมาะสมให้เขาทุ่มเทและรับผิดชอบงาน โดยการให้ความเป็นธรรม ในการกำหนดเงินเดือนหรือค่าจ้าง รวมทั้งการเลื่อนตำแหน่ง ฝึกอบรมให้เขามีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น ตลอดจนสวัสดิการหรือประโยชน์เกื้อกูลให้เขามีขวัญและกำลังใจที่ดี

ผู้บริหารโรงเรียนควรมีบทบาทในการวางแผน โดยจัดแผนภูมิการบริหารโรงเรียน กำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรแต่ละคนให้ชัดเจน เช่น ประจำชั้น ประจำวิชา ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอน การสนับสนุนการสอน เป็นต้น

3. การควบคุม กำกับ ติดตาม และนิเทศบุคลากร ควรดำเนินการ ดังต่อไปนี้

3.1 กำหนดผู้รับผิดชอบที่นอกเหนือจากผู้บริหารโรงเรียน

3.2 กำหนดปฏิทินปฏิบัติงาน หรือกำหนดการปฏิบัติงานให้ชัดเจน

3.3 ดำเนินการให้มีการกำหนดวิธีควบคุม กำกับ และติดตาม การปฏิบัติงาน

3.4 กำหนดวิธีการรายงาน

4. การพัฒนาและการบำรุงรักษาบุคลากร จัดทำดังนี้

4.1 จัดทำโครงการพัฒนาบุคลากร ในด้านสนับสนุนการสอน เช่น ด้านธุรการ การเงิน โภชนาการ อนามัย เป็นต้น

4.2 จัดทำโครงการพัฒนาบุคลากรตามกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ที่โรงเรียน ต้องปรับปรุงและพัฒนาให้บุคลากรมีความสามารถมากขึ้น

4.3 จัดทำโครงการด้านสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่บุคลากร

5. การประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากรผู้บริหารโรงเรียนควรดำเนินการดังนี้

5.1 กำหนดผู้รับผิดชอบการประเมิน เช่น ผู้บริหารโรงเรียนเองหรือคณะทำงาน

5.2 กำหนดแนวทางการประเมินให้ชัดเจน

5.3 จัดสร้างเครื่องประเมินที่เที่ยงตรงและเชื่อถือได้

5.4 กำหนดให้มีการรายงานผลการประเมินเป็นรายเดือน รายภาคเรียนหรือประจำปีการศึกษาที่เห็นว่าเหมาะสม

สรุปได้ว่า การบริหารงานบุคลากรในโรงเรียนมีความสำคัญมาก เพราะทรัพยากรการบริหารที่สำคัญที่สุดที่จะช่วยส่งเสริมให้การบริหารงานโรงเรียนบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้คือ บุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน หากบุคลากรเหล่านี้ขาดขวัญกำลังใจ ไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงาน ย่อมเป็นการยากที่จะให้งานของโรงเรียนบรรลุเป้าหมายและการบริหารบุคลากรจะสำเร็จได้มากน้อยเพียงใดนั้น ส่วนที่สำคัญที่สุดคือ สามารถหรือสมรรถภาพในการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน และการใช้ระบบคุณธรรมในการบริหาร จะช่วยให้การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารดำเนินไปด้วยความราบรื่นบรรลุจุดหมายที่วางไว้

การบริหารงานกิจการนักเรียน

การที่โรงเรียนจะสร้างเด็กให้มีคุณค่าขึ้นมาได้นั้นนอกจากจะต้องแสวงหา และจัดสรรความรู้ที่ดีมีประโยชน์มาสอนให้เด็กด้วยวิธีการสอนต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพแล้ว บุคลากรในโรงเรียนจะต้องช่วยเหลือดูแลให้เด็กได้มีชีวิตอยู่ในโรงเรียนอย่างมีความสุข ในบรรยากาศหรือสภาพการณ์ที่เอื้ออำนวยให้เด็กสามารถเรียนรู้วิชาการต่าง ๆ ได้ อย่างเต็มที่และมีความเจริญงอกงามในบุคลิกภาพทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคมไปได้อย่างต่อเนื่อง (กาญจนา ศรีภาพสินธุ์, 2531: คำนำ)

สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528: 22-23) ได้กำหนดขอบข่ายของการบริหารงานกิจกรรมนักเรียนไว้ 4 ด้าน คือ

1. กิจกรรมที่โรงเรียนต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523 ระเบียบที่เกี่ยวกับตัวนักเรียน เช่น

- 1.1 การทำเขตบริการ
 - 1.2 การทำสำมะโนนักเรียน
 - 1.3 การเกณฑ์-การรับนักเรียนเข้าเรียน
 - 1.4 การปฐมนิเทศผู้ปกครอง
 - 1.5 การแก้ปัญหานักเรียนขาดเรียน
2. กิจกรรมที่โรงเรียนจัดบริการให้นักเรียน
- 2.1 การบริการสุขภาพ
 - 2.2 การจัดอาหารกลางวัน

- 2.3 การบริการแนะแนว
- 2.4 การบริการนักเรียนขาดแคลน
- 2.5 ทุนการศึกษา
- 3. กิจกรรมที่ส่งเสริมให้มีขึ้นในโรงเรียน เช่น
 - 3.1 กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย
 - 3.2 กิจกรรมส่งเสริมสร้างวินัยในโรงเรียน
 - 3.3 กิจกรรมจัดตั้งชุมนุมต่าง ๆ
 - 3.4 กิจกรรมสหกรณ์โรงเรียน
 - 3.5 การจัดทัศนศึกษา
 - 3.6 การจัดกีฬา
 - 3.7 การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียน
 - 3.8 การบำเพ็ญประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชน
- 4. กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
 - 4.1 การติดตามผลนักเรียน
 - 4.2 การตั้งสมาคมศิษย์เก่า
 - 4.3 การสรรหาและยกย่องดีเด่นประจำท้องถิ่นและชุมชน

การบริหารงานธุรการและการเงิน

งานธุรการและการเงิน เป็นงานสนับสนุนด้านการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เป็นงานอำนวยความสะดวกให้กับงานด้านอื่น ๆ หากผู้บริหารสามารถบริหารงานธุรการและการเงินได้ดี จะทำให้การบริหารงานด้านอื่น ๆ บรรลุเป้าหมายได้เร็วขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540: 4) ได้สรุปขอบข่ายของงานธุรการ การเงินและพัสดุ ไว้ดังนี้

- 1. งานธุรการ ประกอบด้วย
 - 1.1 งานสารบรรณ
 - 1.2 งานทะเบียนนักเรียน
 - 1.3 งานเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยอาคารสถานที่
 - 1.4 งานประชาสัมพันธ์
 - 1.5 งานจัดสำนักงาน

2. งานการเงินและพัสดุ
 - 2.1 งานงบประมาณ
 - 2.2 งานพัสดุ
 - 2.3 งานการเงินและบัญชี

การบริหารงานอาคารสถานที่

งานบริหารอาคารสถานที่ เป็นงานที่เกี่ยวกับการจัดและดูแลรักษาอาคารที่ใช้ทำการเรียนการสอน อาคารอื่น ๆ บริเวณโรงเรียนและสิ่งแวดล้อมให้มีสภาพที่ดี

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529: 3-4) ได้แบ่งประเภทและขอบข่ายงานอาคารสถานที่ของโรงเรียนประถมศึกษา

1. อาคารเรียน ซึ่งรวมถึงห้องเรียนและห้องพิเศษต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด ห้องพักครู ห้องพยาบาล ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องพัสดุ ฯลฯ
2. อาคารประกอบ หรือสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ เช่น อาคารเอนกประสงค์ โรงฝึกงาน โรงอาหาร ห้องส้วม เรือนเพาะชำ รั้ว ถังประปา ฯลฯ
3. บริเวณโรงเรียน เช่น สนาม ถนน ที่พักผ่อนหย่อนใจ ฯลฯ

ผู้บริหารสามารถบริหารงานอาคารสถานที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องทราบขอบข่ายของงานอาคารสถานที่ ซึ่งได้กำหนดขอบข่ายไว้ดังนี้

1. การจัดสร้างอาคารสถานที่ จัดระเบียบให้เป็นไปตามหลักการ จัดอาคารสถานที่ของโรงเรียน ตลอดจนการรื้อถอนอาคารสถานที่
2. การใช้อาคารสถานที่ หมายถึง การกำหนดวางแผนการใช้อาคารสถานที่ให้เกิดประโยชน์ใช้สอยมากที่สุดต่อการเรียนการสอนโดยตรง ต่อการเกิดการเรียนรู้นอกห้องเรียนของนักเรียนและชุมชน
3. การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ การประดับตกแต่ง และซ่อมแซมอาคารสถานที่ให้คงสภาพเดิม
4. การควบคุมอาคารสถานที่ คือ การควบคุมโดยทั่วไป เป็นการกำกับ ติดตามผล การใช้การบำรุงรักษา ตกแต่ง รวมถึงการควบคุมการปฏิบัติงานอาคารสถานที่ให้เป็นไปตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ และแบบแผนของทางราชการ

5. การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ เป็นการดำเนินการประเมินผลการใช้เพื่อปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานนี้ให้เหมาะสม เพื่อประโยชน์สูงสุด และเพื่อเก็บข้อมูลสำหรับการวางแผนดำเนินงานอาคารสถานที่ของปีต่อไป

การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

โรงเรียนระดับประถมศึกษา เป็นสถาบันการศึกษาที่มีความใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนประถมศึกษาในชนบท การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งในการดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษา การละเลยไม่เห็นความสำคัญของชุมชน เป็นการมองข้ามทรัพยากรที่สำคัญที่จะอำนวยความสะดวกต่อการดำเนินงานของโรงเรียนไปอย่างน่าเสียดาย และบางที่อาจจะก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการดำเนินงานของโรงเรียนได้ งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจึงเป็นภารกิจสำคัญประการหนึ่งของผู้บริหารโรงเรียน

งานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นงานที่จัดอยู่ในกลุ่มงาน 5 งาน ที่เป็นงานสนับสนุนงานวิชาการ ผลจากการประชุมระดมความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้บริหารสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529: 23) สรุปได้ว่า โดยทั่ว ๆ ไปแล้วงานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จะมีความสำคัญเป็นลำดับที่ 6 แต่ในโรงเรียนขนาดเล็กในชนบทห่างไกลอาจมีความสำคัญอยู่ในลำดับที่ 5 และผู้บริหารควรใช้เวลาในการบริหารงานด้านนี้โดยเฉลี่ยสัปดาห์ละ 2-4 ชั่วโมง แล้วแต่ขนาดสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540: 21-22) ได้กำหนดวิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ให้สอดคล้องกับด้านการบริหารโรงเรียนครอบคลุมงาน 6 งาน คือ

1. งานให้บริการชุมชน ได้แก่ การให้บริการด้านข่าวสาร ข้อมูลวิชาการ งานอาชีพ การให้คำแนะนำ คำปรึกษาหารือ การให้บริการอาคารสถานที่หรือวัสดุครุภัณฑ์
2. งานรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน การรับความช่วยเหลือจากชุมชนทุกอย่าง ทั้งทางด้านวิชาการ แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ สถานที่หรือคำแนะนำ
3. งานการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ เป็นการดำเนินงานหรือกิจการของโรงเรียนที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสัมพันธ์อันดี เช่น การจัดนิทรรศการ การจัด

4. งานเกี่ยวกับคณะกรรมการโรงเรียน เป็นงานที่โรงเรียนต้องดำเนินการตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียน พ.ศ. 2539 ซึ่งจะต้องดำเนินการตั้งแต่ การสรรหา การเสนอแต่งตั้ง การเสริมความรับทราบหน้าที่ การจัดการประชุมและดูแลให้ปฏิบัติตามระเบียบดังกล่าว เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพการพัฒนาตามที่รัฐต้องการ

5. งานการจัดตั้งกลุ่มชมรม สมาคมหรือมูลนิธิ เพื่อแสวงหาแนวทางและความร่วมมือจากชุมชน ด้วยการสนับสนุนให้ชุมชนได้มีโอกาสจัดตั้ง รวมทั้งสนับสนุนให้กลุ่มเหล่านี้ได้มีโอกาสให้คำปรึกษา จัดตั้งกิจกรรมช่วยเหลือโรงเรียนหรือร่วมมือกันพัฒนาโรงเรียน ให้มีความพร้อมด้านต่าง ๆ มากขึ้น

6. งานการประชาสัมพันธ์ เป็นงานที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญ เพราะเป็นงานเผยแพร่ข่าวสารการดำเนินงานของโรงเรียนให้ชุมชนทราบและมีความภูมิใจในผลงานร่วมกัน รวมทั้งเป็นการสร้างความเข้าใจกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน อันจะช่วยให้โรงเรียนปฏิบัติงานด้วยความสะดวกราบรื่นยิ่งขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529: 30) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ไว้ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่โดยละเอียด ในด้านโครงสร้างทางวัฒนธรรม ประเพณี อาชีพ สภาพเศรษฐกิจ ทรัพยากร สภาพปัญหา เจตคติ และความเชื่อถือต่าง ๆ เพื่อให้โรงเรียนวางแผนปฏิบัติงานด้านนี้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. รับผิดชอบในการจัดให้มีการวางแผนดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

3. กระตุ้นและส่งเสริมให้บุคลากรสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนและให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน และดำเนินงานตามแผน

4. จัดให้มีการประชาสัมพันธ์โรงเรียนอย่างต่อเนื่อง และทั่วถึงโดยใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ

5. จัดให้มีการเยี่ยมเยียนชุมชน เพื่อรับทราบความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อการดำเนินงาน

6. รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในขอบข่ายของงาน ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน

7. จัดให้มีการบริการแก่ชุมชนในด้านต่าง ๆ ที่โรงเรียนสามารถทำได้
8. เลือกบุคคลในชุมชน และแต่งตั้งเป็นกรรมการศึกษาของโรงเรียนและส่งเสริมสนับสนุนให้คณะกรรมการศึกษาได้แสดงบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนให้มากที่สุด โดยให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง
9. ดำเนินการให้โรงเรียนสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท้องถิ่น คือ บุคคล วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ และสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้มากที่สุด
(มารีซา แพทย์พิทักษ์, 2546: 1-3, 13-15, 18-43)

2.2.1 หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบบริหารงานการศึกษาพิเศษ

หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบบริหารงานการศึกษาพิเศษ คือ สำนักงานการศึกษาพิเศษ เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ แบ่งหน่วยงานออกเป็น 7 กลุ่มงานคือ

1. กลุ่มบริหารงานทั่วไปและเลขานุการ คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาพิเศษ
 2. กลุ่มแผนงานและงบประมาณ
 3. กลุ่มสื่อเทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษาสำหรับคนพิการ
 4. กลุ่มการศึกษาสำหรับคนพิการ
 5. กลุ่มการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส
 6. กลุ่มอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม
 7. กลุ่มบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสำหรับคนพิการ
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. รวบรวม ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลและประสานการจัดทำข้อเสนอ นโยบาย และแผนการจัดการศึกษาพิเศษ เพื่อคนพิการและด้อยโอกาสที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาปฐมวัย นโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประเมินและรายงานผลการจัดการศึกษาพิเศษต่อคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาพิเศษ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกระทรวงศึกษาธิการ

2. ประสาน ส่งเสริมและดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการและผู้ด้อยโอกาส จัดระบบสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวก รวมทั้งดำเนินการเกี่ยวกับกองทุนการศึกษาสำหรับคนพิการและผู้ด้อยโอกาส

3. ส่งเสริม สนับสนุนและดำเนินการวิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และการเรียนรู้ของคนพิการและผู้ด้อยโอกาส
4. ปฏิบัติหน้าที่ฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาพิเศษ
5. บริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสำหรับคนพิการของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
6. ปฏิบัติงานร่วมกัน หรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือ งานที่ได้รับมอบหมาย

หน้าที่กลุ่มงานในสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

1. กลุ่มบริหารงานทั่วไปและเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาพิเศษ มีหน้าที่รับผิดชอบโดยรวมดังนี้

บริหารงานทั่วไปของสำนัก เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดการศึกษา สำหรับคนพิการและผู้ด้อยโอกาสให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ รวมทั้งปฏิบัติงานตามภารกิจที่กำหนดขึ้นเพื่อส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษา สำหรับคนพิการและผู้ด้อยโอกาส...

2. กลุ่มแผนงานและงบประมาณ มีหน้าที่ความรับผิดชอบโดยรวมดังนี้

วิเคราะห์ ปรับปรุง พัฒนา จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาพิเศษ แผน เป้าหมาย บริการสาธารณะ เพื่อคนพิการและผู้ด้อยโอกาส วิเคราะห์วางระบบ สารสนเทศด้วยสื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ให้บริการข้อมูลสารสนเทศได้ชัดเจน รวดเร็วตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการ และพัฒนาระบบการจัดตั้ง-จัดสรรงบประมาณ การระดมทรัพยากรในรูปแบบระบบ มุ่งเน้นผลงาน (PBB: Performance Based Budgeting) ด้วยการวิเคราะห์ วิจัย ติดตาม ประเมินผลทุกรูปแบบ ตลอดจนการจัดวางเครือข่าย และจัดทำแผนพัฒนาเชิงรุกเกี่ยวกับโครงการความร่วมมือกับองค์กรต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการบริการทางการศึกษา หลากหลายรูปแบบ ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของคนพิการ 9 ประเภท และผู้ด้อยโอกาส 10 ประเภท มีหน้าที่ความรับผิดชอบงานด้านแผนงานและโครงการด้านงบประมาณและระดมทรัพยากรด้านข้อมูลและสารสนเทศ ด้านวิจัย ติดตามและประเมินผล ด้านแผนความร่วมมือและโครงการต่างประเทศ ด้านกองทุนการศึกษาสำหรับคนพิการและผู้ด้อยโอกาส

3. กลุ่มสื่อและเทคโนโลยี มีหน้าที่ความรับผิดชอบดังนี้

ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และพัฒนารวมทั้งเผยแพร่และส่งเสริมการใช้สื่อ เทคโนโลยี ในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ วิเคราะห์ ตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข กำหนดมาตรฐาน

4. กลุ่มการศึกษาสำหรับคนพิการ มีหน้าที่ความรับผิดชอบดังนี้

จัดทำข้อเสนอนโยบายและแผนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาปฐมวัย นโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประเมินและรายงานผลการจัดการศึกษาต่อคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาพิเศษ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระทรวงศึกษาธิการ ประสานส่งเสริมและดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ และดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของคนพิการ ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรืองานที่ได้รับมอบหมาย มีหน้าที่รับผิดชอบด้านมาตรฐานการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ด้านหลักสูตรสำหรับคนพิการ ด้านวิจัย พัฒนา และประเมินคุณภาพการศึกษาสำหรับคนพิการ ด้านประสานและพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ด้านการจัดการเรียนร่วม/เรียนรวม ด้านการจัดการศึกษาสำหรับเด็กเจ็บป่วยเรื้อรังในโรงพยาบาล

5. กลุ่มการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส มีหน้าที่ความรับผิดชอบดังนี้

จัดทำข้อเสนอนโยบายและแผนการจัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาสที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาปฐมวัย นโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประเมินและรายงานผลการจัดการศึกษาต่อคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาพิเศษ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระทรวงศึกษาธิการ ประสาน ส่งเสริมและดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส ส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของผู้ด้อยโอกาส ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง... โดยแบ่งความรับผิดชอบเป็น

6. กลุ่มบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสำหรับคนพิการ ของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีหน้าที่และความรับผิดชอบดังนี้

บริหารงานบุคคลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ รับผิดชอบงานด้านเลขานุการ อ.ก.ค.ศ. การจัดแผนโครงสร้างอัตรากำลัง การกำหนดตำแหน่ง การสรรหาคัดเลือก การจัดทำข้อมูลทะเบียนประวัติข้าราชการและความคิดความชอบ การจัดสวัสดิการส่งเสริมสนับสนุน การพัฒนาบุคลากร กำกับ ติดตามดูแลเกี่ยวกับวินัย นิติกรรม สัญญา และงานคดีของข้าราชการ รวมทั้งงานกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับคนพิการและผู้ด้อยโอกาสในสถานศึกษา... โดยแบ่งความรับผิดชอบเป็น 5 ด้าน คือ ด้านเลขานุการ อ.ก.ค.ศ. ด้านสรรหา คัดเลือก บรรจุ แต่งตั้งและอัตรากำลัง ด้านทะเบียนประวัติและบำเหน็จความชอบ ด้านส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร ด้านวินัยและนิติการ

7. กลุ่มอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่ความรับผิดชอบดังนี้

เป็นที่ปรึกษางานก่อสร้างอาคารสถานที่และส่วนประกอบต่าง ๆ ของสถานศึกษา และศูนย์การศึกษาพิเศษ งานที่ปรึกษา หมายถึง การสำรวจสภาพพื้นที่ อาคาร จัดออกแบบอาคารและสิ่งปลูกสร้างทั้งหมด คือ ด้านสถาปัตยกรรมหลักและภูมิทัศน์ งานด้านวิศวกรรมโยธา-สุขาภิบาลและสิ่งแวดล้อม เขียนแบบและประมาณราคางานที่ออกแบบสำหรับการตั้งโครงการงบประมาณประจำปี... งานที่กลุ่มงานนี้รับผิดชอบแบ่งเป็นงาน 3 ด้าน คือ ด้านสถาปัตยกรรม ด้านวิศวกรรม และด้านประมาณราคาและควบคุมงาน

หน่วยงานในความดูแลของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีดังนี้

1. โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ จำนวน 45 โรง มีดังนี้

ภาคใต้

- ศึกษาสงเคราะห์นราธิวาส (อบต.โล๊ะจูด)
- ศึกษาสงเคราะห์พัทลุง (อบต.ควนมะพร้าว)
- ศึกษาสงเคราะห์สุราษฎร์ธานี (อบต.ชุดทะเล)
- ราชประชานุเคราะห์ 19 (อบต.หนองหงส์)
- ราชประชานุเคราะห์ 20 (อบต.สลุย)
- ราชประชานุเคราะห์ 37 (เทศบาล ต.เขาพนม)

- ราชประชานุเคราะห์ 35
- ราชประชานุเคราะห์ 36
- ราชประชานุเคราะห์ 38

ภาคกลาง

- พิบูลประชาสรรค์ กทม. (ดินแดง)
- ศึกษาสงเคราะห์บางกรวย
- ศึกษาสงเคราะห์พนมทวน (อบต.พนมทวน)
- สมเด็จพระปิยมหาราชรมณีย์เขต (อบต.ไทรโยค)
- ศึกษาสงเคราะห์เพชรบุรี (อบต.สามพระยา)
- ศึกษาสงเคราะห์ชัยนาท (อบต.ธรรมามูล)
- ราชประชานุเคราะห์ 33 (อบต.ดินแดง)

ภาคเหนือ

- ศึกษาสงเคราะห์ตาก (อบต.แม่ท้อ)
- ศึกษาสงเคราะห์เพชรบูรณ์ (อบต.บ้านโตก)
- ราชประชานุเคราะห์ 23 (อบต.เนินเพิ่ม)
- ราชประชานุเคราะห์ 30 (เทศบาลแม่เมาะ)
- ราชประชานุเคราะห์ 31 (อบต.ช่างเคิ่ง)
- ศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ (อบต.ปิงโค้ง)
- ศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ (อบต.ดอนแก้ว)
- ศึกษาสงเคราะห์แม่จัน (อบต.แม่จัน)
- ศึกษาสงเคราะห์น่าน (อบต.กลางเวียง)
- ศึกษาสงเคราะห์แม่ฮ่องสอน (อบต.ปางหมู)
- ราชประชานุเคราะห์ 22 (อบต.แม่नाเติง)
- ราชประชานุเคราะห์ 21 (อบต.แม่ลาน้อย)
- ราชประชานุเคราะห์ 34 (อบต.ถ้ำลอด)
- ศึกษาสงเคราะห์จิตต์อารี (เทศบาล ต.พระบาท)
- ราชประชานุเคราะห์ 24 (อบต.ทุ่งรวงทอง)

- ราชประชานุเคราะห์ 25 (อบต.แม่ยางตาล)

- ราชประชานุเคราะห์ 26 (อบต.น้ำดิน)

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

- ศึกษาสงเคราะห์ขอนแก่น (อบต.โนนสมบูรณ์)

- ศึกษาสงเคราะห์เลย (อบต.ศรีสงคราม)

- ศึกษาสงเคราะห์สกลนคร (อบต.นาหัวบ่อ)

- ราชประชานุเคราะห์ 27 (อบต.จุมพล)

- ศึกษาสงเคราะห์อำนาจเจริญ (อบต.โนนหนามแท่ง)

- ศึกษาสงเคราะห์ธวัชบุรี (อบต.นิเวศน์)

- ราชประชานุเคราะห์ 28 (อบต.ย่อ)

- ราชประชานุเคราะห์ 32 (อบต.กระโสม)

- ศึกษาสงเคราะห์นางรอง (อบต.นางรอง)

- ราชประชานุเคราะห์ 29 (อบต.หนองครก)

ภาคตะวันออก

- ศึกษาสงเคราะห์จันทบุรี (อบต.พลวง)

- ศึกษาสงเคราะห์ตราด (อบต.ด่านชุมพล)

2. โรงเรียนเฉพาะความพิการ จำนวน 43 โรงเรียน มีดังนี้

บกพร่องทางสติปัญญา

- สงขลาพัฒนาปัญญาคุณ

- นครศรีธรรมราชปัญญาคุณ

- ชุมพรปัญญาคุณ

- ภูเก็ตปัญญาคุณ

- สุพรรณบุรีปัญญาคุณ

- ลพบุรีปัญญาคุณ

- นครสวรรค์ปัญญาคุณ

- พิษณุโลกปัญญาคุณ

- กาวีละอนุคุณ

- อุบลปัญญาคุณ

- ภาพสินธุ์ปัญญาอนุกุล
- นครราชสีมาปัญญาอนุกุล
- ระยองปัญญาอนุกุล
- เพชรบุรีปัญญาอนุกุล
- พิจิตรปัญญาอนุกุล
- เชียงรายปัญญาอนุกุล
- น่านปัญญาอนุกุล
- แพร่ปัญญาอนุกุล
- ฉะเชิงเทราปัญญาอนุกุล

บกพร่องทางการได้ยิน

- เศรษฐเสถียรในพระราชูปถัมภ์
- โสตศึกษาทุ่งมหาเมฆ
- โสตศึกษาจังหวัดนนทบุรี
- โสตศึกษาจังหวัดนครปฐม
- โสตศึกษาจังหวัดสงขลา
- โสตศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช
- โสตศึกษาเทพรัตน์
- โสตศึกษาปานเลิศ
- โสตศึกษาจังหวัดตาก
- โสตศึกษาอนุสารสุนทร
- โสตศึกษาจังหวัดขอนแก่น
- โสตศึกษาจังหวัดอุดรธานี
- โสตศึกษาจังหวัดมุกดาหาร
- โสตศึกษาจังหวัดสุรินทร์
- โสตศึกษาจังหวัดชลบุรี
- โสตศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี
- โสตศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์

- โสตศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด
- โสตศึกษาจังหวัดชัยภูมิ
- โสตศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี

3. ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษาและศูนย์ประจำจังหวัด จำนวน 76 แห่งแบ่งออกเป็น

- ศูนย์การศึกษา เขตการศึกษา 13 แห่ง
- ศูนย์การศึกษา ประจำจังหวัด 63 แห่ง

การจัดสรรงบประมาณ

งบประมาณที่สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษได้รับในปี 2549 ซึ่งจำแนกตามผลผลิต/โครงการ มีดังนี้

ที่	แผนงบประมาณ/ ผลผลิต/โครงการ	รหัส บัญชี	งบบุคลากร	งบ ดำเนินงาน	งบลงทุน	งบอุดหนุน ทั่วไป	รวม
1	แผนงบประมาณ : สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาคนให้มีความรู้คู่ คุณธรรมและจริยธรรม	04					
2	ผลผลิต : 2 ผลผลิต 2.1 ผลผลิตที่ 4 : เด็ก พิการได้รับการศึกษา ขั้นพื้นฐานและการ พัฒนาสมรรถภาพ กิจกรรม	04-004	485,089,300	64,033,000	-	295,028,900	844,121,200
	2.2 ผลผลิตที่ 5 : เด็ก ด้อยโอกาสได้รับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กิจกรรม	04-006	471,326,600	23,416,900	-	640,509,600	1,135,253,100
3	โครงการที่ 1 : โครงการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานด้าน อาคารและสิ่งก่อสร้าง	04-011	-	-	374,038,900	-	374,038,900
	รวม 2 ผลผลิต 1 โครงการ		956,415,900	87,419,900	374,038,900	935,538,500	2,353,413,200

นอกจากงบประมาณดังกล่าวที่รัฐบาลให้การสนับสนุนผลผลิต/โครงการต่างๆ ของ การศึกษาพิเศษแล้ว ทาง ก.ค. ได้ดำเนินการออกระเบียบ ก.ค. ว่าด้วย เงินเพิ่มสำหรับ ตำแหน่งที่มีเหตุพิเศษของครูการศึกษาพิเศษ และครูการศึกษาพิเศษกรณีเรียนร่วม พ.ศ. 2539 (พ.ค.ศ.) ทำให้ข้าราชการครูผู้ปฏิบัติหน้าที่ครูการศึกษาพิเศษ และครูการศึกษาพิเศษ กรณีเรียนร่วมมีสิทธิได้รับเงิน พ.ค.ศ. เป็นจำนวนมาก เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจึงต้องตรวจสอบ คุณสมบัติของข้าราชการครูที่ขอรับเงิน พ.ค.ศ. ว่าข้าราชการครูผู้นั้นเป็นผู้มีคุณสมบัติครบถ้วน ที่จะได้รับเงิน พ.ค.ศ. ตามหลักเกณฑ์ที่ ก.ค. กำหนดหรือไม่ (ศศิธร ทองคำ และคนอื่นๆ, 2549: 1-43, 45)

2.2.2 การบริหารโรงเรียนนวกพร่องทางสายตา

มิสเจนีวีฟ คลอฟิลด์ สตรีตาบอดชาวอเมริกัน เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งโรงเรียนสอนคนตาบอดที่ถนนคอกเซ่ ศาลาแดง นับเป็นโรงเรียนสอนเด็กพิการแห่งแรกในประเทศไทย ต่อมาได้ย้ายโรงเรียนสอนคนตาบอดไปอยู่ที่ต่าง ๆ ในที่สุดได้ย้ายมาตั้งที่สี่แยกตึกชัย ถนนราชวิถี แขวงทุ่งพญาไท เขตราชเทวี ปีการศึกษา 2503 โรงเรียนได้เข้าสู่ระบบการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ จัดอยู่ในประเภทโรงเรียนเอกชนการกุศล และเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพ เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2520

โครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพ

การบริหารงานของโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพ อยู่ในความรับผิดชอบของฝ่ายการจัดการศึกษา มีผู้บริหารดูแลรับผิดชอบดังนี้

- ผู้รับใบอนุญาตและผู้จัดการ คือประธานมูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์
- ประธานฝ่ายการศึกษา คือ คณะกรรมการมูลนิธิที่มาจากการคัดเลือกของคณะกรรมการมีหน้าที่ในการให้คำปรึกษาดูแลด้านการจัดการศึกษา
- อาจารย์ใหญ่ คือ ผู้ที่ทำหน้าที่ในการบริหารงานในส่วนของโรงเรียนตามนโยบายของมูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์ โดยมูลนิธิ เป็นผู้สรรหาและว่าจ้าง

นโยบาย

นโยบายการบริหารงานของโรงเรียน ดำเนินการบริหารงานตามนโยบายของมูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทย มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาและพึ่งพาตนเองได้ โดยมีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ มีความรู้ทางวิชาการ ภาษา ดนตรี และคอมพิวเตอร์ มีทักษะ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ที่สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาแบบปฏิบัตินิยม ที่ให้ความสำคัญและเน้นจุดเฉพาะมากกว่าจุดมุ่งหมายทั่วไป ส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้มีประสบการณ์ต่าง ๆ ได้เข้าใจและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และชีวิตที่เปลี่ยนแปลงได้

หลักการบริหารงาน

หลักการบริหารงานแบบการกระจายงาน อาจารย์ใหญ่จะเป็นผู้มอบหมายงานตามขอบข่ายงานให้กับหัวหน้าฝ่ายแต่ละฝ่ายเป็นผู้กระจายงานให้บุคลากรที่มีความสามารถสอดคล้องกับงานแต่ละงาน โดยมอบหมายงานในรูปเอกสารคำสั่ง

โรงเรียนจัดทำแผนพัฒนาระยะ 5 ปี ในแต่ละปีการศึกษาจะจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี เป็นปฏิทินการปฏิบัติงาน ประกอบด้วยกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ การจัดกิจกรรมตามโครงการ การจัดประชุม สัมมนา กำหนดการสอบ การวัดผล ประเมินผล

งบประมาณ

- เงินอุดหนุนจากสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) เป็นงบประมาณประจำปี ที่ สช. ได้จากกระทรวงศึกษาธิการ
- เงินงบประมาณของมูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์ ที่ได้จากการบริจาค

การจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

1. ระดับอนุบาล จัดการเรียนการสอน โดยแบ่งเป็น 7 ทักษะ ได้แก่

- ทักษะกล้ามเนื้อมัดใหญ่
- ทักษะกล้ามเนื้อมัดเล็ก
- ทักษะทางภาษาและการสื่อสาร
- ทักษะทางสังคม
- ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน
- ทักษะเตรียมความพร้อมทางวิชาการ
- ทักษะการสร้างความรู้คุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว

การจัดการเรียนการสอนเป็นการบูรณาการทั้ง 7 ทักษะ ตามหน่วยการเรียนรู้

2. ระดับประถมศึกษา จัดการเรียนการสอนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ เช่นเดียวกับเด็กปกติ โดยจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพความบกพร่องของเด็กและปรับกิจกรรม สื่อ เทคนิค และวิธีการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก

3. ระดับมัธยมศึกษา จัดการเรียนการสอนแบบเรียนร่วมกับเด็กปกติใน โรงเรียนปกติทั้งของรัฐและเอกชน แต่ละโรงเรียนจะมีครูเสริมวิชาการ เป็นผู้ดูแลและประสานงานกับครูผู้สอน แต่ละวิชาในการจัดทำข้อสอบ และเอกสารการสอนเป็นอักษรเบรลล์

2.2.3 การบริหารโรงเรียนบกพร่องทางการได้ยิน

โรงเรียนศึกษาพิเศษจังหวัดนครปฐม ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2538 โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ได้โปรดเกล้าฯ ปรึกษาคณะที่ปรึกษาส่วนพระองค์เป็นเบื้องต้น เพื่อปรับถมเนื้อที่ 36 ไร่ 2 งาน ซึ่งได้รับการบริจาคจาก คุณย่าฟู เขียวสุข พร้อมบุตรชาย คือ นายถาวร อมรประกาศ โดยบริจาคผ่านมูลนิธิอนุเคราะห์คนหูหนวกแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ เมื่อวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2531 และมูลนิธิฯ ได้บริจาคให้กระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2537

ในปี พ.ศ. 2546 โรงเรียนศึกษาพิเศษ จังหวัดนครปฐม ได้เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนโสตศึกษา จังหวัดนครปฐม ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ เปิดสอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นโรงเรียนประจำประเภทสหศึกษา ปัจจุบันมีนักเรียนจำนวน 322 คน

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา

สถานศึกษาเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุด ในการจัดการเรียนรู้ให้กับเยาวชน ภารกิจสำคัญของสถานศึกษา คือ การนำพาให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง ทั้งทางด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม ให้มีความรู้ความสามารถเต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล... นำพาให้ผู้เรียนไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย องค์ประกอบสำคัญของสถานศึกษา ได้แก่ บุคลากร ผู้ปกครอง ชุมชน และ ทรัพยากรทางการศึกษา ต้องได้รับการบริหารจัดการที่ดี จึงจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหาร เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่จะกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ นโยบายและวิธีการบริหารจัดการมุ่งสู่ความสำเร็จอย่างมีคุณภาพ...

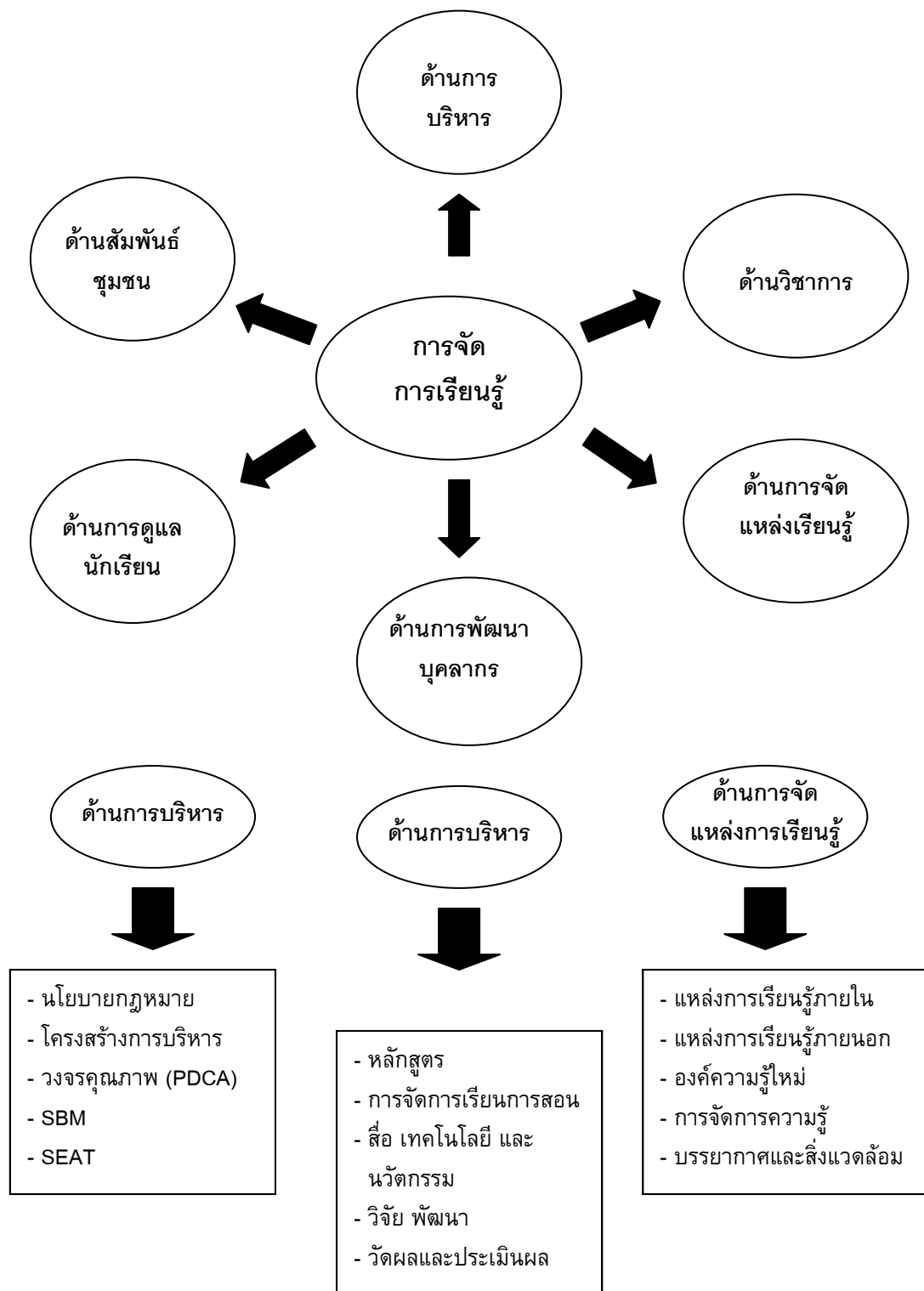
ลักษณะการบริหารโรงเรียน

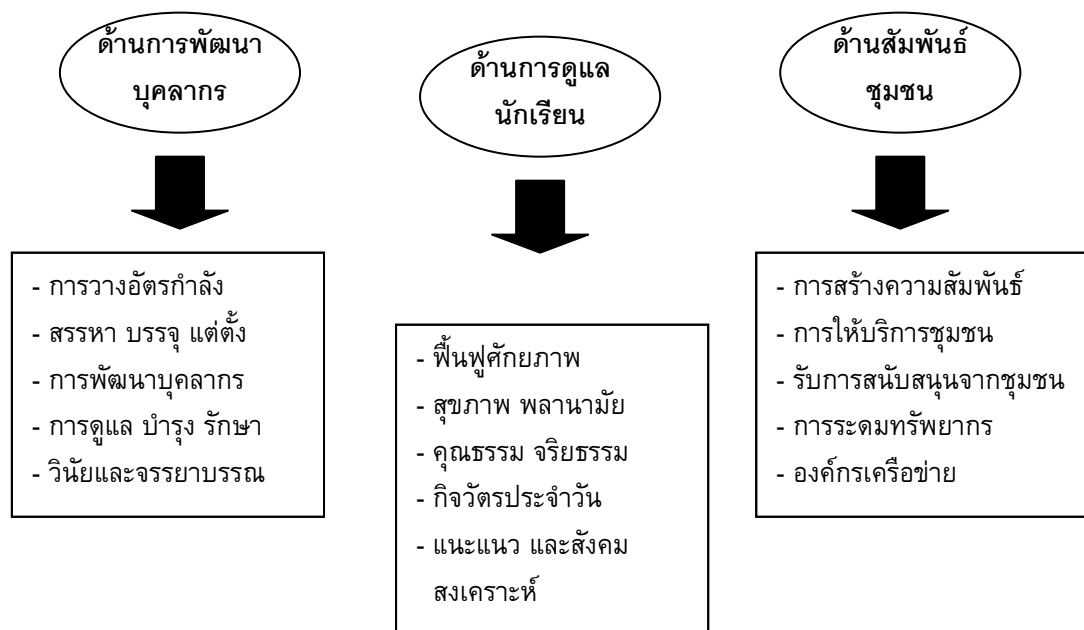
โรงเรียนโสตศึกษา จังหวัดนครปฐมมีวิธีการบริหารที่เกิดขึ้นด้วยภาวะการณ์ที่สอดคล้องกับองค์ประกอบและบริบทของโรงเรียนหลายประการ ปรากฏเป็นรูปแบบการบริหารวงล้อปฏิรูป 651

หมายเลข 6 หมายถึง การปฏิรูปการเรียนรู้มีองค์ประกอบสำคัญ 6 ด้าน

หมายเลข 5 หมายถึง ในแต่ละด้านมีองค์ประกอบย่อย 5 เรื่อง

หมายเลข 1 หมายถึง ทุกคนมีส่วนร่วม รวมกันเป็นหนึ่งหลอมรวมทุกด้านเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้

โครงการที่จัดขึ้นโดยโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม

โครงการเกษตรศึกษาเพื่อชีวิต

โครงการเกษตรศึกษาเพื่อชีวิต มีรูปแบบกิจกรรมหลากหลาย นอกจากมุ่งเน้น ให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์โดยตรงแล้ว ยังขอความร่วมมือจากวิทยากรท้องถิ่นมาให้ความรู้ และการเข้าไปเรียนรู้ในชุมชน ทำให้ผู้เรียนได้เห็น ได้สัมผัส จนเกิดแนวคิดในการนำภูมิปัญญาชาวบ้านกับเทคโนโลยีมาผสมผสาน และนำสิ่งเรียนรู้ต่าง ๆ มาประยุกต์ให้เข้ากับสภาพทางการเกษตรอย่างเหมาะสม นอกจากการฝึกทักษะเพื่อมุ่งการประกอบอาชีพแล้ว การดำเนินโครงการยังสอดแทรกจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ โดยสร้างพื้นฐานจากกิจกรรมต่อกิจกรรม ในการพึ่งพาอาศัยเกื้อกูล ซึ่งกันและกัน... การได้เห็น ได้สัมผัสและการปฏิบัติจริงนับเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้กับคนहुหนวกโครงการเกษตรจึงเป็นผลพลอยได้จากการจัด การเรียนรู้ให้กับคนहुหนวกโครงการเกษตรจึงเป็นผลพลอยได้จากการจัดการเรียนรู้ อีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งกลายเป็นแหล่งเรียนรู้และนับเป็นห้องเรียนธรรมชาติที่สำคัญ

โครงการจัดเรียนร่วม

โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม และโรงเรียนภัทรญาณวิทยาเล็งเห็นความสำคัญของการเรียนร่วมระหว่างเด็กพิการกับเด็กทั่วไป เพื่อเปิดโอกาสให้ทำกิจกรรมการเรียนการสอน และใช้ชีวิตประจำวันร่วมกันมีเจตคติที่ดีต่อกัน มีความรักความสามัคคี และพัฒนาเด็กหูหนวกให้มีความก้าวหน้าทางการเรียนรู้เทียบเท่าเด็กทั่วไป สามารถพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ ในอนาคตนักเรียนเหล่านี้สามารถกลับไปอยู่ในสังคมของตนได้อย่างมีความสุข

โครงการจัดการศึกษา สำหรับเด็กพิการซ้อนหูหนวก-ตาบอด (Deaf-Blind)

ในปี พ.ศ. 2542 โรงเรียนโสตศึกษา จังหวัดนครปฐม ได้ริเริ่มโครงการจัดการศึกษา ให้เด็กพิการซ้อนหูหนวก-ตาบอดที่มีโอกาสน้อยมากที่จะพัฒนาได้ เด็กประเภทนี้ส่วนใหญ่จะมีผลกระทบกับสมองและประสาทสัมผัสส่วนอื่นด้วย บางครั้งจะเรียกว่า เด็กที่มีประสาทสัมผัสบกพร่อง เด็กประเภทนี้มีอาจได้รับประโยชน์จากโปรแกรมการศึกษาที่จัดสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นหรือทางการได้ยิน อย่างใดอย่างหนึ่ง

หลักสูตรที่ใช้เป็นหลักสูตรเพื่อชีวิต โดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง มุ่งเน้นการปฏิบัติจริง ในการดำเนินชีวิตประจำวันและจัดให้สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละบุคคล โรงเรียนเปิดโอกาสให้พ่อแม่และครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอย่างเต็มที่

โครงการการสอนแบบสองภาษาสำหรับเด็กหูหนวก (Bilingual Education for the Deaf)

โรงเรียนโสตศึกษาฯ ได้ทำการทดลองและวิจัยโครงการการสอนแบบสองภาษาและได้ริเริ่มจัดการเรียนการสอน โดยใช้วิธีดังกล่าวเป็นแห่งแรกในประเทศไทยและในทวีปเอเชีย

ปีการศึกษา 2547 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดทำโครงการโรงเรียนต้นแบบการสอนแบบสองภาษาสำหรับเด็กหูหนวก ซึ่งเป็นโครงการความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกับวิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล จำนวน 6 โรงเรียนในทุกภาคของประเทศไทย แล้วนำผลการวิจัยเผยแพร่ปรับเปลี่ยนการสอนสำหรับเด็กหูหนวกใหม่ทั่วประเทศ

กระบวนการแบบสองภาษา ทำการสอนโดยครู 2 คน คือ ครูหูหนวกและครูที่ได้ยิน โดยครูหูหนวกจะเป็นแบบอย่างของการใช้ภาษามือเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์วิถีชีวิตของคนหูหนวกให้กับเด็กหูหนวก ส่วนครูที่ได้ยินจะเป็นแบบอย่างของการใช้ภาษาไทย

ทั้งนี้โรงเรียนต้องมีนโยบายและแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนแบบสองภาษาอย่างชัดเจน มีการเตรียมความพร้อมครูและบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการสอนแบบสองภาษา การสอนภาษาโดยเน้นภาษาที่สอง ภาษามือไทย วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนหูหนวก ปรับสภาพแวดล้อมของโรงเรียน และการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับคนหูหนวก

โครงการจัดการศึกษาสู่อาชีพ

โรงเรียนมุ่งเน้นที่จะให้นักเรียนทุกคนมีวิชาชีพติดตัวอย่างน้อยคนละ 1 อาชีพ โดยจัดกลุ่มอาชีพ ดังนี้

1. กลุ่มวิชาชีพเกษตรกรรม
2. กลุ่มวิชาชีพอุตสาหกรรม
3. กลุ่มวิชาชีพศิลปหัตถกรรม
4. กลุ่มวิชาชีพคหกรรม
5. กลุ่มวิชาชีพพาณิชยกรรม
6. กลุ่มวิชาชีพการบริการ
7. กลุ่มวิชาชีพวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

แต่ละกลุ่มวิชาชีพ จะมีวิชาชีพหลากหลายครอบคลุมความต้องการของนักเรียน

โครงการห้องเรียนชุมชน

โรงเรียนโสตศึกษาฯ ได้จัดแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเฉพาะแหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพ วัฒนธรรม เทคโนโลยี และได้ทำทำเนียบแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น และวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกระดับชั้น

2.2.4 การบริหารโรงเรียนบกพร่องทางสติปัญญา

โรงเรียนการศึกษาพิเศษที่จัดสอนเฉพาะเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ภายใต้การบริหารงานของมูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์

ปัจจุบันโรงเรียนดำเนินการเรียนการสอน โดยบุคลากรที่เป็นครูทั้งหมดจำนวน 38 คน ผ่านการฝึกอบรมทางด้านการศึกษาพิเศษ จากกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยแบ่งเป็นครูจาก 3 หน่วยงาน คือ

1. กองการศึกษาเพื่อคนพิการ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 13 คน

2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จำนวน 1 คน

3. มูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทย จำนวน 24 คน

โรงเรียนปัญญาวุฒิกิจกร ให้บริการการศึกษาแก่เด็กปัญญาอ่อนในวัยเรียนและฝึกอาชีพในรูปแบบโรงงานในอารักขา ภายใต้ปรัชญา “คนปัญญาอ่อนมีสิทธิที่จะได้รับการรักษาพยาบาล การศึกษา อบรม และฝึกฝนให้ปรับตัวเข้าสังคมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ภายใต้นโยบาย 4 ประการ คือ

1. พัฒนาการเรียนการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

2. พัฒนาบุคลากร โดยการฝึกอบรม ศึกษา ดูงานทั้งในและต่างประเทศ

3. ร่วมมือกับมูลนิธิ หาทุนเพื่อเป็นค่าดำรงโรงเรียนอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

4. ร่วมมือกับองค์กรของรัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศ

เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

การจัดการเรียนการสอน

โรงเรียนได้จัดการศึกษาให้เด็กกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

1. กลุ่มเด็กปัญญาอ่อนฝึกได้ (Trainable Mental Retardation)

2. กลุ่มเด็กปัญญาอ่อนเรียนได้ (Educable Mental Retardation)

3. กลุ่มอาการดาวน์ (Down Syndrome)

4. กลุ่มออทิสติก (Autistic)

5. กลุ่มปัญญาอ่อนเนื่องจากโรคภัยไข้เจ็บ เช่น โรคลมชัก ลึนหัวใจรั่ว เด็กที่มี น้ำในสมอง ฯลฯ

6. กลุ่มปัญญาอ่อนในกลุ่มพิการทางสมอง (Cerebral Palsy)

7. กลุ่มเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ (Behavior Disorder)

การจัดการเรียนการสอนระดับประถมศึกษาพิเศษ ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาและออทิสติก นอกจากนี้โรงเรียนยังจัดบริการพิเศษ เป็นห้องกระตุ้นพัฒนาการและห้องฝึกพูดสำหรับเด็กอายุตั้งแต่ 4 ปี ขึ้นไป เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนในชั้นประถมพิเศษ เมื่อเด็กสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนปัญญาพิการในระดับประถมศึกษาพิเศษปีที่ 6 และไม่สามารถไปศึกษาต่อที่อื่นได้ โรงเรียนจึงจัดบริการการฝึกอาชีพให้แก่นักเรียนเรียกว่า “โรงงานในอารักขา” (Sheltered Workshop) อาชีพที่บุคคลปัญญาอ่อนทำได้คือ งานง่าย ๆ เช่น การประกอบอาหาร งานประดิษฐ์ และงานเกษตร เป็นต้น

งานบริหาร

งานบริหารของมูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. ส่วนกลาง

มีศูนย์กลางอยู่ที่สำนักงานมูลนิธิฯ ให้บริการในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ได้จัดตั้งหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

1. โรงเรียนปัญญาพิการ
2. ศูนย์ฝึกเด็กปัญญาอ่อนประกาศาปัญญา
3. ศูนย์ฝึกอาชีพปัญญาพิการ
4. ศูนย์พัฒนาเด็กพิเศษชุมชนคลองเตย
5. ศูนย์พัฒนาเด็กพิเศษชุมชนทุ่งสองห้อง

2. ส่วนภูมิภาค

ได้จัดตั้งศูนย์สงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อน เพื่อเป็นตัวแทนมูลนิธิฯ และให้บริการประจำภาคต่าง ๆ ดังนี้:

1. ภาคเหนือ ที่จังหวัดเชียงใหม่
2. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่จังหวัดอุดรธานี
3. ภาคใต้ ที่จังหวัดสงขลา

นอกจากนี้ยังได้จัดตั้งคณะกรรมการสงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อนประจำจังหวัดต่าง ๆ จำนวน 10 จังหวัด คือ

1. คณะกรรมการสงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อนประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. คณะกรรมการสงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อนประจำจังหวัดพัทลุง
3. คณะกรรมการสงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อนประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช
4. คณะกรรมการสงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อนประจำจังหวัดสงขลา
5. คณะกรรมการสงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อนประจำจังหวัดนราธิวาส
6. คณะกรรมการสงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อนประจำจังหวัดชลบุรี
7. คณะกรรมการสงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อนประจำจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
8. คณะกรรมการสงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อนประจำจังหวัดนครราชสีมา
9. คณะกรรมการสงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อนประจำจังหวัดเพชรบุรี
10. คณะกรรมการสงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อนประจำจังหวัดระยอง

2.2.5 การบริหารโรงเรียนบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ

โรงเรียนศรีสังวาลย์ขอนแก่น เป็นโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ มีชื่อเดิมว่า โรงเรียนศึกษาพิเศษขอนแก่น สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้รับประกาศจัดตั้งเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2539 เพื่อสนองนโยบายการขยายโอกาสทางการศึกษาของเด็กพิการ ตามกฎกระทรวงฉบับที่ 2 พ.ศ. 2534 โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 4 และมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 และนโยบายการจัดการศึกษาพิเศษในแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการศึกษาแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพที่ไม่สามารถเข้าเรียนร่วมในโรงเรียนปกติได้ ซึ่งนับว่าเป็นแห่งแรกของกรมสามัญศึกษา (เดิม) โดยได้รับอนุเคราะห์ที่ดินจากสำนักพัฒนาที่ดินเขต 5 จำนวน 25 ไร่ มี นายชาญ จิระไพฑูริ เป็นผู้บริหารคนแรกดำรงตำแหน่งตั้งแต่ปีการศึกษา 2539-2543 และนางอรุณา สดุมิ ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ปีการศึกษา 2544 จนถึงปัจจุบัน

โรงเรียนศึกษาพิเศษขอนแก่น ได้รับพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานชื่อ “โรงเรียนศรีสังวาลย์ขอนแก่น” ตั้งแต่วันที่ 18 กรกฎาคม 2548 ตั้งอยู่เลขที่ 680 หมู่ 14 ซอยปัญญา

เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพในโรงเรียนนี้ส่วนใหญ่ มีภูมิลำเนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มาจากครอบครัวเกษตรกรที่มีฐานะยากจนและมีการศึกษาน้อย นักเรียนร้อยละ 60-70 พิจารณาทางร่างกายจากสาเหตุสมองพิการ (Cerebral Palsy) และร้อยละ 50 ของนักเรียนกลุ่มนี้มีความพิการซ้อนอีกด้วย

บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ

หมายถึง คนที่มีอวัยวะไม่สมส่วน อวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งหรือหลายส่วนขาดหายไป กระดูกและกล้ามเนื้อพิการ เจ็บป่วยเรื้อรังรุนแรงมีความพิการระบบประสาทมีความลำบากในการเคลื่อนไหว ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการศึกษาในสภาพปกติทั้งนี้ไม่รวม คนที่มีความบกพร่องทางประสาทสัมผัส ได้แก่ คนหูหนวก คนตาบอด เป็นต้น

บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ อาจแบ่งได้เป็นประเภทดังนี้

1. โรคระบบประสาท เช่น ซีบรัล พัลซี (Cerebral Palsy: CP) หรือโรคอัมพาต เนื่องจากสมองพิการ โรคลมชัก มัลติเพิล สเคลอโรซิส (Multiple Sclerosis)

2. โรคทางระบบกล้ามเนื้อ เช่น ข้ออักเสบ เท้าปุก โรคกระดูกอ่อน โรคอัมพาต กล้ามเนื้อลีบ หรือมัสคิวลาร์ ดิสโทรफी (Muscular Dystrophy) กระดูกสันหลังคด

3. การไม่สมประกอบมาแต่กำเนิด เช่น โรคศีรษะ สไปนาไบฟิดา (Spina Bifida) แขนขาด้วนแต่กำเนิด เตี้ยแคระ

4. สภาพความพิการและความบกพร่องทางสุขภาพอื่น ๆ ได้แก่

- สภาพความพิการ อันเนื่องมาจากอุบัติเหตุและโรคติดต่อ เช่น ไฟไหม้ แขนขาด โรคโปลิโอ โรคเยื่อสมองอักเสบจากไวรัส และอันตรายจากการคลอด

- ความบกพร่องทางสุขภาพ เช่น หอบ หืด โรคหัวใจ วัณโรค ปอดอักเสบ

โรงเรียนศรีสังวาลย์ขอนแก่น มุ่งเน้นที่จะพัฒนาผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการดำรงชีวิต มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่าและมีความสุข หรือประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ตามศักยภาพ โดยมีพันธกิจดังนี้

1. จัดกระบวนการพัฒนา ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการแบบองค์รวมทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

2. พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษา จัดระบบการบริหารจัดการ โดยการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเหมาะสมมาใช้ในการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ

3. ส่งเสริมและดำเนินการตามนโยบายจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควบคุม กำกับ ประเมินผลและตรวจสอบมาตรฐานคุณภาพการจัดการศึกษา

4. ส่งเสริมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยจัดทำหลักสูตร สถานศึกษาที่เหมาะสม เอื้อต่อการเรียนรู้ตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละบุคคล ซึ่ง แตกต่างกัน ตามประเภทและระดับความพิการ ทั้งด้านวิชาการและทักษะด้านการประกอบอาชีพ

5. ส่งเสริมพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ และความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียน การสอนสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ

6. ส่งเสริมความสัมพันธ์ ความร่วมมือระหว่างโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและพัฒนาโรงเรียน

ในปีงบประมาณ 2547-2548 โรงเรียนศรีสังวาลย์ขอนแก่น ได้กำหนดยุทธ -ศาสตร์ และจุดเน้นในการดำเนินงาน ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1	จัดการศึกษาให้ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ ได้เรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นคนดี มีสุขภาพแข็งแรง พึ่งตนเองได้ และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
ยุทธศาสตร์ที่ 2	พัฒนาครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการพัฒนาผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพให้เต็มตามศักยภาพ
ยุทธศาสตร์ที่ 3	จัดหา ผลิต และพัฒนาสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา สิ่งอำนวยความสะดวก และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เหมาะสมตามความต้องการจำเป็นของผู้เรียน
ยุทธศาสตร์ที่ 4	พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการศึกษาพิเศษ โดยเน้นกระบวนการ PDCA อย่างต่อเนื่อง
ยุทธศาสตร์ที่ 5	การประสานเครือข่ายการทำงาน ระหว่างหน่วยงาน ทั้งภายในและภายนอกประเทศ รวมทั้งการระดม

ทรัพยากรในการพัฒนาการศึกษา สำหรับผู้เรียนที่มีความ
บกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ

โครงการสำคัญที่ดำเนินการในช่วงปีการศึกษา 2546-2547

ยุทธศาสตร์ที่ 1

1. โครงการพัฒนาศักยภาพและฟื้นฟูสมรรถภาพด้านร่างกายและจิตใจของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกายหรือสุขภาพ

- โครงการจัดหาและผลิตกายอุปกรณ์ โดยความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

- โครงการส่งเสริมสนับสนุนการผ่าตัดแก้ไขความพิการ โดยความร่วมมือจากองค์การ ไอ ซี เอส

- โครงการสวนสุขภาพ

- โครงการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียน

- โครงการส่งเสริมการออกกำลังกาย กีฬา และนันทนาการ

2. โครงการพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

3. โครงการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในการประกอบอาชีพและมีรายได้ระหว่างเรียน

4. โครงการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถ และทักษะด้านศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์

5. โครงการส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรม และดนตรี

6. โครงการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกสถานศึกษา

7. โครงการสอนอย่างไรให้ผู้เรียนมีคุณธรรมและจริยธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ 2

1. โครงการพัฒนาครูให้มีความรู้และทักษะด้านวิชาชีพ

2. โครงการส่งเสริมพัฒนาครู

3. โครงการอบรมผู้ปกครองและอาสาสมัครให้มีความรู้ และทักษะในการดูแลช่วยเหลือผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกายและสุขภาพ

4. โครงการพัฒนาจิตสำหรับผู้ปฏิบัติงาน กับผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 3

1. จัดหาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา และส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา
2. ผลิตสื่อวิชาต่าง ๆ ทุกช่วงชั้น
3. จัดหาสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ
4. จัดให้บริการสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพทั้งในและนอกสถานศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 4

1. กิจกรรมการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมและมีการนิเทศกำกับ ติดตาม ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง
2. โครงการพัฒนาการใช้เทคโนโลยี เพื่อการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 5

1. จัดทำโหม่งข้อมูลโรงเรียน
2. จัดทำและเผยแพร่วารสารและแผ่นพับประชาสัมพันธ์
3. จัดทำสื่อวีดิทัศน์ บทความวิทยุ เผยแพร่ผลการดำเนินงานโรงเรียนและข้อมูลการจัดการศึกษาสำหรับผู้บกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ
4. กิจกรรมเพื่อระดมทรัพยากร

งบประมาณ

งบประมาณของโรงเรียนศรีสังวาลย์ขอนแก่น ได้มาจาก

1. หน่วยงานรัฐ เช่น เงินอุดหนุนรายหัวนักเรียน
2. อัตราและเกณฑ์เดียวกันกับโรงเรียนเฉพาะทาง
3. องค์กรเอกชน
4. ประชาชนทั่วไป
5. มูลนิธิคุณานันทน์
6. มูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการ

7. องค์กรจากต่างประเทศ
8. องค์กร International Child Support
9. เครือข่ายทางวิชาการ

แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การพัฒนาผู้เรียน

1. ด้านวิชาการ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ กล่าวคือ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขและมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพเลี้ยงตนได้ตามศักยภาพ โดยเหตุที่ผู้เรียนมีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ โดยใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) มีการประเมินผลตามสภาพจริงและยืดหยุ่นตามศักยภาพ

2. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

สำหรับเด็กบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ คอมพิวเตอร์จะสามารถพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้ทุกด้าน ทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคมและทักษะการเคลื่อนไหว โรงเรียนศึกษาพิเศษขอนแก่นจึงดำเนินโครงการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2544-ปัจจุบัน โดยจัดทำห้องเรียนคอมพิวเตอร์ 2 ห้อง พร้อมทั้งระบบ Lan และอินเทอร์เน็ต โดยจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ด้านคอมพิวเตอร์ โดยขอรับบริจาคจากองค์กรเอกชนและประชาชน รวมทั้งจัดหาซื้อโดยเงินงบประมาณ ปัจจุบันโรงเรียนมีคอมพิวเตอร์จำนวน 30 ชุด รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้คอมพิวเตอร์และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ สำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ

3. การพัฒนาหลักสูตร

โรงเรียนศึกษาพิเศษขอนแก่นจึงจำเป็นต้องปรับหรือพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมทั้งเนื้อหาสาระ วิธีการเรียนการสอน และการประเมินผล เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ โรงเรียนได้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ในปีการศึกษา 2545-2547 ได้พัฒนาปรับปรุงร่วมกับโรงเรียนเฉพาะทางที่จัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ

ลักษณะของหลักสูตรมีดังนี้

1. จัดโครงสร้างและเนื้อหาหลักสูตรบนหลักการและจุดมุ่งหมายว่า คนพิการต้องการเรียนรู้เนื้อหาเท่าคนทั่วไป แต่ต้องปรับภาษาที่ใช้ในการสอน สื่อ อุปกรณ์ วิธีการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ตลอดจนเกณฑ์การจบหลักสูตร ให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของคนพิการแต่ละคน

2. จัดเวลาเรียนให้คนพิการสามารถมีเวลาไปรับบริการฟื้นฟูสมรรถภาพ ทั้งที่สถานศึกษาและที่หน่วยงานนอกสถานศึกษา

3. จัดเวลาเรียนแต่ละวิชาให้เหมาะสมกับคนพิการแต่ละคน เนื่องจากคนที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพบางคน ต้องใช้เวลาในการสื่อสาร และการเคลื่อนย้ายจากห้องเรียนหนึ่งไปอีกห้องเรียนหนึ่งมากกว่าคนทั่วไป

4. จัดตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยคนพิการ ผู้ปกครอง และบุคคลทุกกลุ่มทุกวิชาชีพมีส่วนร่วมมากที่สุด

5. จัดทำแผนการสอนโดยวิธีการที่มีประสิทธิภาพและทันสมัย เช่น การยึดคนพิการเป็นสำคัญ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และการเรียนรู้จากปัญหา เป็นต้น

6. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการหลายสาระวิชาในหน่วยการเรียนรู้เดียวกัน

7. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนส่งเสริมการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านต่าง ๆ เช่น ส่งเสริมการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านสังคม โดยให้คนพิการได้ร่วมกิจกรรมกับคนพิการและ คนทั่วไป รวมทั้งร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและสังคม เป็นต้น

8. จัดบูรณาการฟื้นฟูสมรรถภาพในการเรียนการสอนในทุกวิชา โดยให้มีความเชื่อมโยงหรือต่อเนื่องกันของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล แผนการสอนรายบุคคล และแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพรายบุคคล

9. จัดแฟ้มประวัติผู้เรียนรายบุคคล เพื่อให้ผู้ทำหน้าที่ฟื้นฟูสมรรถภาพแต่ละด้านและครูได้ติดตามก้าวหน้าของผู้เรียนแต่ละคนในภาพรวมจากแฟ้มเดียวกัน

10. จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อกระตุ้นพัฒนาการ เสริมสร้างความสนใจและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความสามารถ การจัดกิจกรรมต้องคำนึงถึงศักยภาพของผู้เรียนและจัดสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียนและกิจกรรม โดยเน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมให้มากที่สุด

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

โครงการ/กิจกรรมที่ดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดการศึกษาให้ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ ได้เรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นคนดี มีสุขภาพแข็งแรงพึ่งตนเองได้ และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีดังนี้

1. โครงการพัฒนาศักยภาพ และฟื้นฟูสมรรถภาพด้านร่างกายและจิตใจของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกายหรือสุขภาพ

1.1 โครงการจัดหาและผลิตกายอุปกรณ์ โดยความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

1.2 โครงการส่งเสริมสนับสนุนการผ่าตัดแก้ไขความพิการโดยความร่วมมือจากองค์การ ไอ ซี เอส

1.3 โครงการสวนสุขภาพ

1.4 โครงการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียน

1.4.1 กิจกรรมการตรวจประเมินความพิการ

1.4.2 กิจกรรมตรวจสุขภาพทั่วไป

1.4.3 กิจกรรมทันตอนามัย

1.5 โครงการส่งเสริมการออกกำลังกาย กีฬา และนันทนาการ

1.5.1 กิจกรรมขยับสบายชีวี

1.5.2 กิจกรรมกีฬาภายในโรงเรียน

1.5.3 กิจกรรมการแข่งขันกีฬาคอนฟิการแห่งชาติ

1.5.4 กิจกรรมส่งเสริมนักกีฬาไปแข่งขันกีฬาระหว่างประเทศ

2. โครงการพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

2.1 การเขียนแผนการสอนและจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.2 การจัดหา ผลิต และใช้สื่อนวัตกรรมการเรียนการสอน

2.3 การใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

3. โครงการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในการประกอบอาชีพและมีรายได้ระหว่างเรียน

4. โครงการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถและทักษะทางด้านศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์

5. โครงการส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรม และดนตรี

- 5.1 โครงการค่ายอาชีพด้านศิลปะ Art for All ภาคอีสานร่วมกับคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 5.2 กิจกรรมดนตรีมีคุณค่า...นำรู้จัก
- 5.3 โครงการงานมหกรรมศิลปะวัฒนธรรมสู่เยาวชนพิการและด้อยโอกาส จัดโดยวิทยาลัยนาฏศิลป์ จังหวัดกาฬสินธุ์
- 6. โครงการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกสถานศึกษา
 - 6.1 โครงการสำรวจ/จัดหาแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกโรงเรียน
 - 6.2 โครงการรู้จักต้นไม้ในโรงเรียนของเรา
 - 6.3 โครงการพัฒนาห้องสมุด
- 7. โครงการสอนอย่างไรให้ผู้เรียนมีคุณธรรมและจริยธรรม
 - 7.1 อบรมจริยธรรมโดยพระสงฆ์
 - 7.2 กิจกรรมบันทึกความดี
 - 7.3 กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์
 - 7.4 ค่ายพุทธบุตร

โครงการ/กิจกรรมที่ดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการพัฒนาผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพให้เต็มตามศักยภาพ มีดังนี้

- 1. โครงการพัฒนาครูให้มีความรู้และทักษะด้านวิชาชีพครู โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการการเขียนแผนการสอนและการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
 - 1.1 โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการการเขียนแผนการสอนบทเรียนสำเร็จรูป
 - 1.2 โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเทคนิคการสอนเชิงพฤติกรรม
 - 1.3 โครงการอบรมครูระหว่างโรงเรียน
- 2. โครงการส่งเสริมพัฒนาครู
- 3. โครงการศึกษาดูงานสถานศึกษา/หน่วยงานที่จัดงานศึกษาหรือฟื้นฟูสมรรถภาพสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพภายในประเทศ
- 4. โครงการอบรมผู้ปกครอง และอาสาสมัครให้มีความรู้และทักษะในการดูแลช่วยเหลือผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ

5. โครงการพัฒนาจิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานกับผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ

5.1 โครงการธรรมะก้าวหน้า

5.2 โครงการค่ายปฏิบัติธรรม

5.3 โครงการอบรมเพื่อพัฒนาอีคิวและไอคิว

โครงการ/กิจกรรมที่ดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ที่ 3 การจัดหา ผลิต และพัฒนาสื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษา สิ่งอำนวยความสะดวก และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เหมาะสมตามความต้องการจำเป็นของผู้เรียน

1. จัดหาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาและส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา

2. ผลิตสื่อวิชาต่าง ๆ ทุกช่วงชั้น

3. จัดหาสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ

4. จัดให้บริการสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพทั้งในและนอกสถานศึกษา

โครงการ/กิจกรรมที่ดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาโดยเน้นกระบวนการ PDCA อย่างต่อเนื่อง

1. กิจกรรมการพัฒนาระบบการบริหารจัดการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมและมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

2. โครงการพัฒนาและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

2.1 จัดหาโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อใช้ในการบริหาร

2.2 นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานของฝ่าย

โครงการ/กิจกรรมที่ดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ที่ 5 การประสานเครือข่ายการทำงานระหว่างหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกประเทศ รวมทั้งการระดมทรัพยากรในการพัฒนาการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ

1. จัดทำโฮมเพจข้อมูลโรงเรียน

2. จัดทำและเผยแพร่วารสาร และแผ่นพับประชาสัมพันธ์
3. จัดทำสื่อวีดิทัศน์ บทความวิทยุ เผยแพร่ผลการดำเนินงานโรงเรียน และข้อมูลการจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ
4. กิจกรรมเพื่อระดมทรัพยากร

ปัญหาในการพัฒนานักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ สภาพปัจจุบันปัญหา

นักเรียนพิการทางร่างกายหรือสุขภาพของโรงเรียนศึกษาพิเศษขอนแก่นร้อยละ 60 มีความพิการซ้อน เช่น พิการทางร่างกายระดับมากถึงระดับรุนแรง และบกพร่องทางสติปัญญาหรือบกพร่องอื่น ๆ ร่วมด้วย ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ มีความยากลำบากในการทำกิจวัตรประจำวันและกิจกรรมการเรียนตามกฎ ก.ค. กำหนดเกณฑ์สำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางร่างกายเท่ากับนักเรียนที่บกพร่องทางสายตาและการได้ยิน คือ อัตราครูต่อนักเรียน 1:5 คน และอัตรานักเรียน 10 คนต่อห้องเรียน ในปีการศึกษา 2547 มีนักเรียน 140 คน ปีการศึกษา 2548 มีนักเรียน 154 มีครู 21 คน

นักเรียนพิการทางร่างกายหรือสุขภาพมีปัญหาสำคัญ คือ การเคลื่อนไหว การช่วยเหลือตนเอง ตลอดจนการพูดและการสื่อสาร ในกลุ่มนักเรียนที่สมองพิการ (Cerebral Palsy) จำเป็นต้องได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพหรือพัฒนาศักยภาพ ทั้งด้านร่างกายและจิตใจอย่างต่อเนื่อง โดยนักวิชาชีพสาขาต่าง ๆ ได้แก่ นักกายบำบัด นักกิจกรรมบำบัด นักจิตวิทยา นักอรรถบำบัด นักดนตรีบำบัด และพยาบาล เป็นต้น

ปัจจุบันโรงเรียนมีอัตรากำลังลูกจ้างประจำตำแหน่งนักการภารโรงโรงเรียน 1 คน และคนงานจ้างเหมาบริการ 7 คน โรงเรียนได้จัดทำหน้าที่ต่าง ๆ ได้แก่ พนักงานขับรถ คนครัว พี่เลี้ยง คนทำความสะอาด เป็นต้น แต่ยังไม่เพียงพอกับปริมาณงานที่มีอยู่ เนื่องจากสภาพความพิการทางร่างกายของนักเรียน จึงจำเป็นต้องมีบุคลากรมากเป็นพิเศษ โรงเรียนพยายามแก้ปัญหาโดยการรับบริจาค เพื่อจ้างพี่เลี้ยงแต่ยังไม่เพียงพอและจ้างไม่ต่อเนื่อง

นักเรียนจำเป็นต้องใช้กายอุปกรณ์ ได้แก่ วิลแชร์ วอคเกอร์ ไม้ค้ำยัน และขาเทียม แขนเทียม ดังนั้นปัญหาสำคัญในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่บกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพในโรงเรียน คือ จำนวนบุคลากรครู บุคลากรวิชาชีพด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ และลูกจ้างไม่เพียงพอ

แนวทางแก้ปัญหา

1. ขออนุมัติปรับเกณฑ์ จำนวนครูต่อนักเรียนให้เป็น 1:4 และอัตรานักเรียน 8 คนต่อ 1 ห้องเรียน การปรับเกณฑ์ดังกล่าวจะมีบให้เพิ่มอัตรากำลังทั้งครูปฏิบัติการสอนและลูกจ้างคนงานอย่างเพียงพอที่จะให้การศึกษา และให้บริการนักเรียนพิการร่างกายหรือสุขภาพได้อย่างมีคุณภาพ

2. ขออนุมัติกำหนดตำแหน่งบุคลากรวิชาชีพด้านฟื้นฟูสมรรถภาพในโรงเรียน นอกเหนือจากอัตราครู อย่างน้อยตำแหน่งละ 1 อัตรา ได้แก่ นักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด นักอรรถบำบัด พยาบาล นักจิตวิทยาและนักกายอุปกรณ์

2.2.6 การบริหารโรงเรียนเรียนร่วม

เป็นที่ยอมรับกันว่าไม่มีสังคมใดไร้คนพิการ ดังนั้น เมื่อคนพิการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและเราไม่สามารถขจัดคนพิการออกไปจากสังคมได้ จึงควรเตรียมผู้พิการตั้งแต่เยาว์วัย ให้มีความพร้อมที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ นักการศึกษาพิเศษส่วนใหญ่เชื่อว่าการให้เด็กพิการหรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้มีโอกาสเรียนร่วมกับเด็กปกติ จะช่วยให้เด็กได้มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้บุคคลเหล่านี้สามารถดำรงชีวิตร่วมกันได้ในสังคมอย่างมีความสุขเมื่อเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ดังนั้น ควรให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้มีโอกาสเรียนร่วมกับเด็กปกติเท่าที่สามารถจะทำได้

ปรัชญาของการเรียนร่วมของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

การที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจัดการศึกษาพิเศษในรูปแบบของการเรียนร่วมนี้ ได้ดำเนินการบนพื้นฐานของปรัชญาและหลักการสำคัญ 3 ประการคือ

1. เรื่องสิทธิมนุษยชน เพราะเด็กทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการศึกษา การได้รับบริการทางการศึกษาและอื่น ๆ จะสามารถได้รับประโยชน์สูงสุดเต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล
2. การจัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีความบกพร่องหรือเด็กพิการนั้น ควรจัดให้เร็วที่สุดตั้งแต่แรกเริ่มค้นพบความพิการในเด็ก และจะต้องจัดให้สนองกับความต้องการพิเศษของผู้เรียน เพื่อพัฒนาคนพิการให้มีความสามารถช่วยเหลือตนเองได้ และสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ

3. การบำบัดและป้องกัน การจัดบริการการศึกษาพิเศษให้มีบทบาทในการบำบัดรักษาและป้องกัน เพื่อขจัดความไม่สามารถในการเรียนรู้ให้ลดลงจากเด็ก โดยการหาวิธีการเรียนการสอนแบบต่าง ๆ มาทดแทน ส่วนการป้องกันมีลักษณะให้การศึกษา เพื่อสนองความต้องการของเด็ก และจัดหาวิธีการที่ป้องกันสภาพความพิการไม่ให้ขยายมากขึ้นและไม่ทำให้เกิดปัญหาเพิ่มขึ้น

ทฤษฎีพื้นฐานของการเรียนร่วม

การจัดการศึกษาพิเศษจำเป็นต้องจัดตามความเหมาะสม โดยพิจารณาความต้องการและความสามารถเพื่อประโยชน์สำหรับเด็กอย่างเต็มที่ สรุปทฤษฎีพื้นฐานของการเรียนร่วม ได้ดังนี้ (ผดุง อารยะวิญญู, 2533: 7)

1. ในสังคมมนุษย์ มีทั้งคนปกติและผู้ที่มีความบกพร่องต่าง ๆ เมื่อสังคมไม่สามารถแยกคนที่มีความบกพร่องออกจากสังคมปกติได้ ดังนั้น จึงไม่ควรแยกการศึกษาเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง ควรให้เด็กพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติ

2. เด็กพิเศษมีความต้องการและความสามารถซึ่งต่างจากเด็กปกติ ดังนั้น ควรจัดรูปแบบและวิธีการศึกษาให้แตกต่างไปจากเด็กปกติ เพื่อให้เด็กมีศักยภาพในการเรียนรู้อย่างเต็มที่

3. เด็กแต่ละคนมีความสามารถแตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นเด็กปกติหรือเด็กพิเศษ การศึกษาจะช่วยให้ความสามารถของเด็กแต่ละคนปรากฏเด่นชัดขึ้น

4. เด็กแต่ละคนมีพื้นฐานต่างกันทางการเลี้ยงดูจากครอบครัว เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สติปัญญา และทักษะ การศึกษาจะช่วยให้แต่ละคนได้เรียนรู้เพื่อการปรับตัวเข้าหากันและให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก

5. เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกันในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม การจัดการศึกษาจึงต้องจัดเพื่อพัฒนาทุกด้านให้สูงสุด ตามความสามารถของแต่ละบุคคล

จากปรัชญาและทฤษฎีพื้นฐานของการเรียนร่วมดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เป็นการยอมรับแล้วว่าเด็กพิเศษเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การให้เด็กพิเศษได้เรียนร่วมกับเด็กปกติ ย่อมก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน อันเป็นพื้นฐานสำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขในอนาคต เมื่อเด็กเหล่านี้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ ดังนั้น จึงต้องจัดเตรียมเด็กพิเศษให้มีความพร้อมที่จะดำรงชีพอยู่ในสังคมด้วยศักยภาพที่แต่ละคนมีอยู่ ประกอบกับการฝึกฝน ฟื้นฟู

ความหมายของการเรียนร่วม

คอฟแมนและคนอื่นๆ (Kauffman and others, 1981: 35) ให้คำจำกัดความของการเรียนร่วมไว้อย่างครอบคลุมว่าเป็น “การรวมเด็กพิเศษไว้กับเด็กปกติ ในด้านเวลา ด้านการเรียนการสอน และด้านสังคม โดยมีพื้นฐานอยู่บนกระบวนการวางแผนทางการศึกษาเป็นรายบุคคลและต่อเนื่อง และมีการกำหนดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบกันระหว่างบุคลากรฝ่ายบริหาร ฝ่ายสอน และฝ่ายสนับสนุน ทั้งในด้านการศึกษาปกติและด้านการศึกษาพิเศษ เกียร์ฮาร์ท และไวซฮาน (Gearheart and Weishahn, 1980: 3) กล่าวว่า มโนทัศน์ของการเรียนร่วม คือ การร่วมกิจกรรมในชั้นปกติให้มากที่สุด โดยที่มีการให้ความช่วยเหลือแก่ครูปกติ ส่วนนักการศึกษาอีกหลายคนถือว่าการเรียนร่วมเป็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ โดยมีพื้นฐานอยู่บนความเชื่อว่า เด็กแต่ละคนควรได้รับการศึกษาในสภาพแวดล้อมที่จำกัดน้อยที่สุด ที่ซึ่งเขาจะได้รับตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นทางการศึกษาอย่างเหมาะสม ดังนั้น ระบบการเรียนร่วมที่แท้จริงจะต้องมีทั้งองค์ประกอบของการอยู่ร่วมในชั้นเรียนปกติ และองค์ประกอบของการรับบริการช่วยเหลือสนับสนุนจากครูการศึกษาพิเศษ (Blankenship and Lily, 1981: 1) สิ่งที่ต้องเน้นก็คือ การใช้คำว่า “การเรียนร่วม ” ไม่ควรสื่อความหมายแคบ ๆ ในแง่ของการเรียนทางวิชาการเท่านั้น แต่ต้องครอบคลุมถึงความต้องการจำเป็นในทุกด้านของเด็กพิเศษ หลักการของการเรียนร่วมคือ จะต้องเอาใจใส่ดูแลอย่างดีที่สุดต่อความต้องการจำเป็นของเด็กทั้งด้านสังคม ด้านอารมณ์ และด้านวิชาการ ในขณะที่เด็กพิเศษเรียนร่วมอยู่ในการศึกษาภาคปกติ

ในภาษาอังกฤษมีคำที่มีความหมายเกี่ยวกับการเรียนร่วม 3 คำ คือ

Mainstreaming หมายถึง การเรียนร่วมเต็มเวลา นั่นคือ เด็กที่มีความต้องการพิเศษจะถูกส่งเข้าไปเรียนในห้องเรียนสำหรับเด็กปกติทุกอย่าง และไม่มีบริการเพิ่มเติมสำหรับเด็กประเภทนี้

Integration หมายถึง การเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติ แต่เป็นการเรียนร่วมบางเวลา นั่นคือ เด็กที่มีความต้องการพิเศษจะเข้าไปเรียนร่วมในชั้นปกติบางเวลาเท่านั้น และมีความหมายรวมไปถึงการจัดชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติด้วย

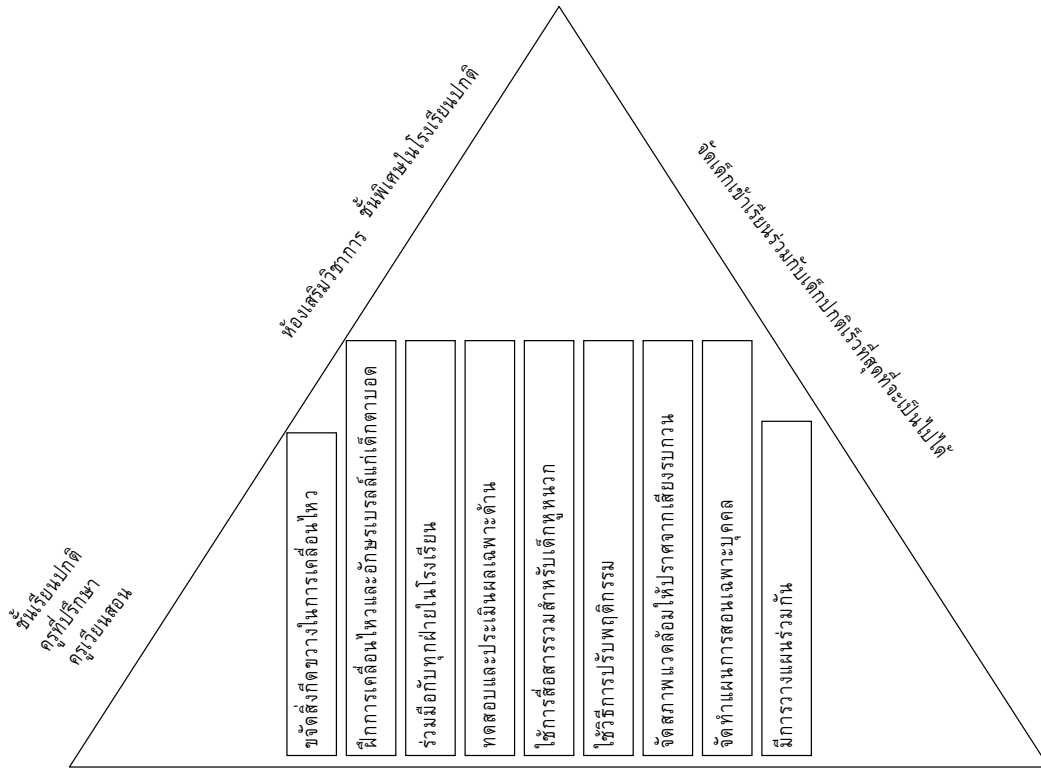
Inclusive Education หมายถึง การเรียนร่วมเต็มเวลาในห้องเรียน ตลอดจนรับบริการเสริมที่เหมาะสมและจำเป็น และการใช้ชีวิตร่วมกับคนปกติในครอบครัว ชุมชน และสังคม

สรุปได้ว่า การเรียนร่วม คือ การที่เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับโอกาสที่จะเรียนกับเด็กปกติ โดยได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากบุคลากรในโรงเรียนทุก ๆ ฝ่ายให้สามารถเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อว่าความต้องการพิเศษทางร่างกาย ทางอารมณ์ ทางสังคม และสติปัญญาของเด็ก จะได้รับการตอบสนองและพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

รูปแบบการเรียนร่วม

ผดุง อารยะวิญญู (2533: 188-190) กล่าวถึง รูปแบบการเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติว่ามีหลายลักษณะ และรูปแบบที่นิยมปฏิบัติกันในหลายประเทศ และประสบผลสำเร็จมีดังต่อไปนี้

1. เรียนร่วมในชั้นปกติ เป็นการจัดเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติ และเรียนเหมือนกับเด็กปกติทุกประการ
2. เรียนร่วมในชั้นปกติ และมีครูพิเศษให้คำแนะนำปรึกษา
3. เรียนร่วมในชั้นปกติ และรับบริการจากครูเวียนสอน
4. เรียนร่วมในชั้นปกติ และรับบริการจากครูเสริมวิชาการ
5. ชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ และเรียนร่วมบางเวลา
6. ชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ

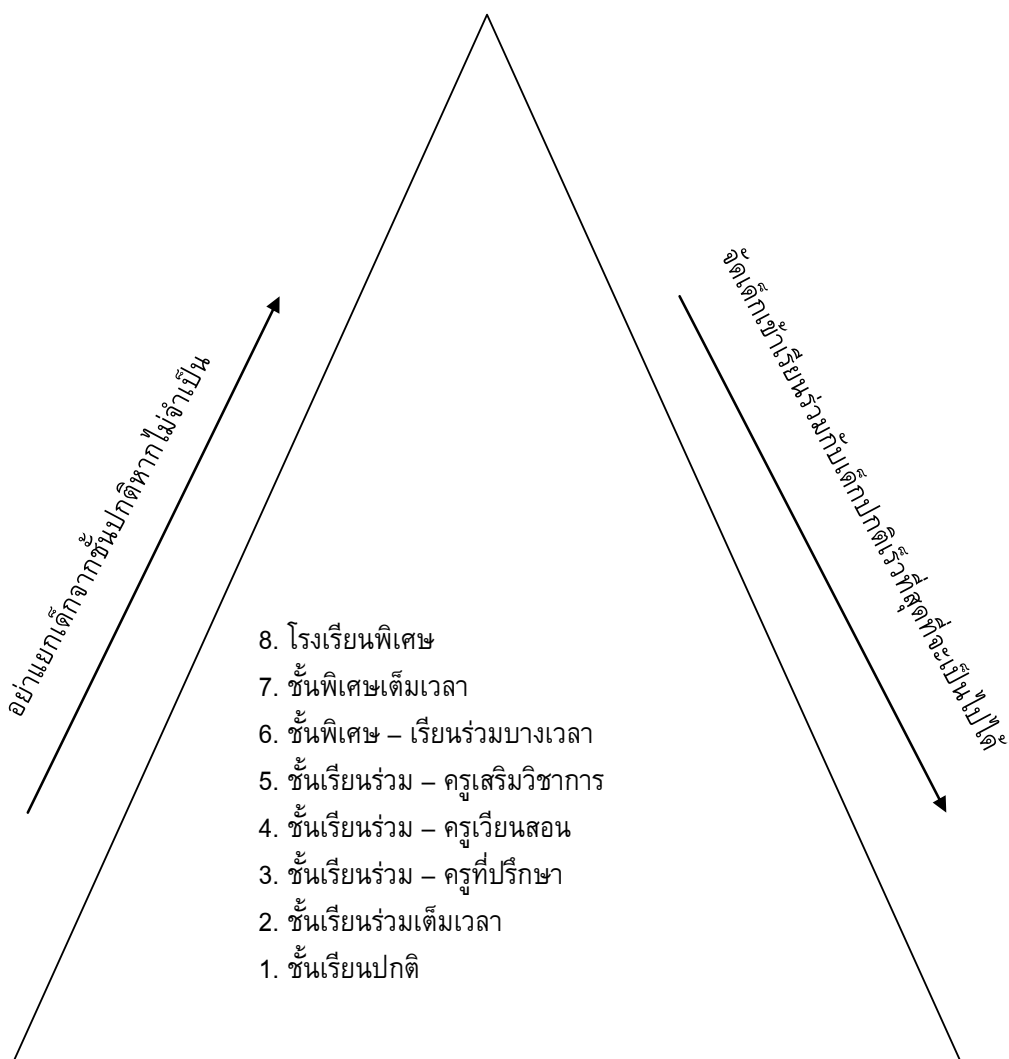
การจัดการเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติ

(ผดุง อารยะวิญญู, 2533)

การจัดการเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติ

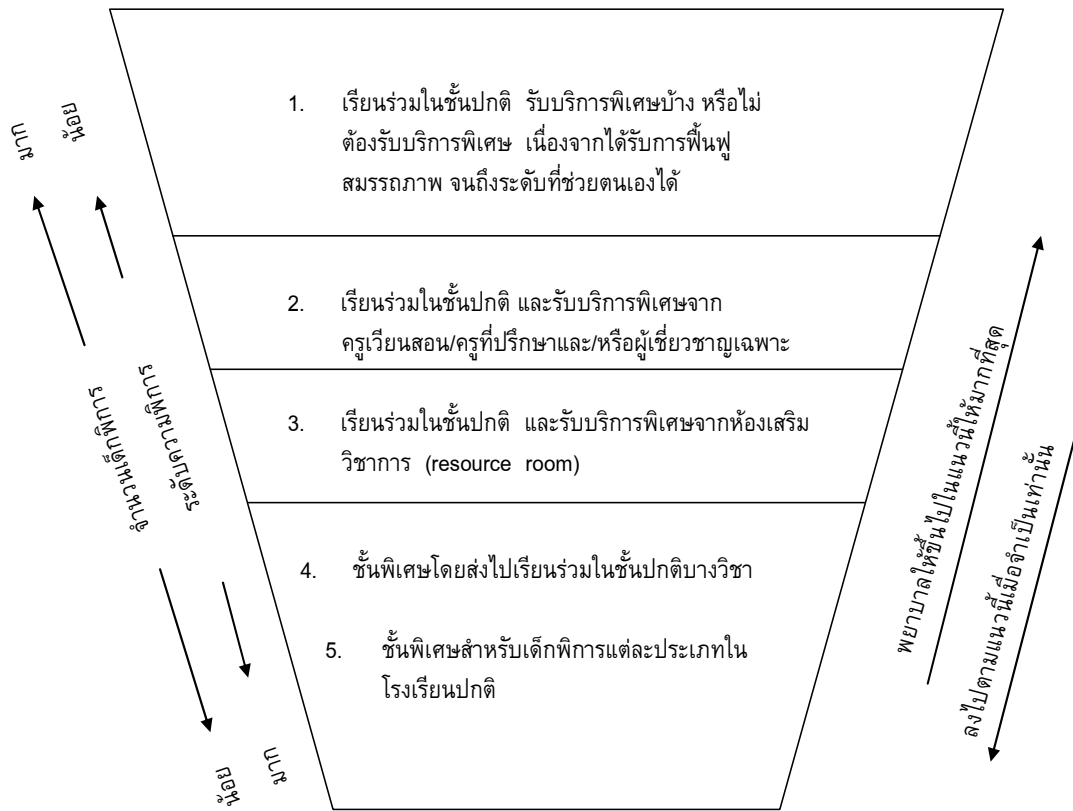
(ผดุง อารยะวิญญู, 2533)

การจัดการเรียนร่วมในลักษณะใดนั้น ขึ้นอยู่กับสภาพความพิการและความพร้อมของเด็ก เด็กที่มีความพิการน้อยและมีความพร้อมสูง อาจจัดให้เรียนร่วมเต็มเวลา เด็กที่มีความพิการมากขึ้นและมีความพร้อมน้อย อาจจัดให้เรียนในชั้นเรียนพิเศษลดหลั่นกันลงไปตามภาพประกอบ และขยายรูปแบบเพิ่มเติม ดังนี้

รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

(Reynolds and Birce, 1977)

แผนภูมิการจัดการเรียนร่วมตามแนวคิดของดีโน (Dino)

ความสำคัญและประโยชน์ของการเรียนร่วม

ชินเดิล (Schindele, 1981: 2-3 อ้างถึงใน นิลบล ทูรานุกภาพ, 2540) กล่าวถึงประโยชน์ของการเรียนร่วม 3 ประการ ดังนี้

1. ประโยชน์ในด้านการเรียนรู้
2. ประโยชน์ในด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม
3. ประโยชน์ในด้านประสบการณ์จริงที่พบในชีวิตประจำวัน

ฮอทชคิส (Hotchkis, n.d. อ้างถึงในสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร, 2519: 12) กล่าวถึงประโยชน์ของการเรียนร่วมไว้ดังนี้

1. ทางด้านการเรียน เด็กมีโอกาสดูเรียนตามระดับชั้นในโรงเรียนปกติ โดยไม่มีข้อยกเว้น
2. ทางด้านสังคม เด็กสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมปกติได้ดีขึ้น มีเพื่อนมากขึ้น

3. การเปลี่ยนแปลงเจตคติ เด็กปกติจะเคยชินกับเด็กพิการมากขึ้น
 4. ประหยัดงบประมาณของรัฐ เมื่อเด็กพิการสามารถเรียนร่วมในโรงเรียนปกติได้ รัฐก็ไม่จำเป็นต้องสร้างโรงเรียนพิเศษเฉพาะสำหรับเด็กพิการ
- ที่กล่าวข้างต้นเป็นประโยชน์ของการเรียนร่วมที่เกิดกับนักเรียนพิเศษเท่านั้น แต่นักการศึกษายังชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ที่เกิดกับบุคคลกลุ่มอื่น ๆ และต่อการจัดการศึกษาโดยทั่วไปด้วย

หลักการจัดการเรียนร่วมให้ประสบความสำเร็จ

การเรียนร่วมจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับวิธีดำเนินการและการวางแผนในการจัดการเรียนร่วม ซึ่ง ผดุง อารยะวิญญู (2529: 3) สรุปข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนร่วมไว้ดังนี้

1. การเรียนร่วมนั้นควรเริ่มเมื่ออายุยังน้อย (Early Intervention) ดังนั้น ควรเริ่มตั้งแต่ชั้นปฐมวัย
2. ให้โอกาสแก่ครูที่สอนเด็กปกติในการตัดสินใจว่าจะรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้ามาในชั้นที่ตนสอนหรือไม่
3. สถานศึกษาที่จะบริการด้านการเรียนร่วมต้องมีความพร้อมด้านบุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูผู้ทำหน้าที่สอนเด็กปกติและเด็กพิเศษ
4. ในการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษานั้น ควรมีการชี้แจงทำความเข้าใจและอบรมครู เจ้าหน้าที่ของโรงเรียน และนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับโครงการเรียนร่วมที่จะเริ่มขึ้นในสถานศึกษาแห่งนั้น ให้เข้าใจถึงบทบาทและความรับผิดชอบ
5. สถานศึกษาจะต้องมีเครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนอุปกรณ์อื่นจำเป็นในการเรียนการสอนอย่างเหมาะสมและเพียงพอ
6. ควรมีแผนการศึกษาสำหรับเด็กเป็นรายบุคคล (Individual Education Program) หรือมีชื่อย่อว่า IEP เพราะแผนการศึกษารายบุคคลนี้จะช่วยให้การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษบรรลุเป้าหมาย
7. หากไม่จำเป็นแล้วไม่ควรแยกเด็กที่มีความต้องการพิเศษออกจากเด็กปกติ ในแง่ของการให้บริการการเรียนการสอน ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กปกติได้เข้าใจถึงความต้องการและความสามารถของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

8. การประเมินพัฒนาการและผลการเรียนของเด็ก ต้องกระทำสม่ำเสมอด้วยวิธีการประเมินที่เชื่อถือได้

9. ศึกษาข้อบกพร่องของการจัดการเรียนร่วมอยู่เสมอ และหาทางแก้ไขปรับปรุงให้บริการดังกล่าวมีประสิทธิภาพ

เรโนลด์ส และเบิร์ช (Reynolds and Birch, 1977) กล่าวว่าองค์ประกอบที่จะทำให้การเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติประสบผลมี 10 ประการ คือ

1. ครูจะต้องทำงานประสานกันและร่วมมือกันอย่างดีระหว่างครูการศึกษาพิเศษกับครูปกติ

2. หากครูที่สอนเด็กปกติมีปัญหาในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทางโรงเรียนควรรหาทางแก้ปัญหา

3. ครูผู้สอนควรมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนร่วม

3.1 มีความเชื่อว่าเด็กทุกคนมีสิทธิ์ได้รับการศึกษา

3.2 ควรมีความตั้งใจในการสอน

3.3 ควรมีการวางแผนการศึกษาอย่างรอบคอบ

3.4 ควรจัดการเรียนการสอนให้มีการยืดหยุ่นได้ รวมทั้งขนาดของชั้นเรียนควรมียืดหยุ่นตามจำนวนและความต้องการของเด็ก

3.5 ควรระลึกว่าพัฒนาการของเด็กในด้านอารมณ์ สังคมของเด็กมีความสำคัญเช่นเดียวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4. จัดอบรมครูปกติให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

5. การเรียนร่วมควรได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน

6. มีการประเมินผลความก้าวหน้าในการเรียนของเด็กอย่างสม่ำเสมอ

7. ใช้แหล่งทรัพยากรจากชุมชนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

8. ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมและรับรู้เกี่ยวกับการเรียนร่วม

9. โรงเรียนควรมีความพร้อมก่อนลงมือจัดการเรียนร่วม

10. การคัดเลือกเด็กเข้าเรียนร่วมควรพิจารณาถึงความพร้อมของเด็กเป็นสำคัญ

การจัดการเรียนร่วมไม่ได้หมายถึงเพียงแต่การนำเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ให้มาอยู่ร่วมกับเด็กปกติเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการเรียนรู้และการเจริญเติบโตในสิ่งแวดล้อมซึ่งเด็กที่มีความต้องการพิเศษจะได้มีปฏิสัมพันธ์กับเด็กปกติในการร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ และมากกว่า

การจัดการเรียนร่วมของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ทดลองสอนเด็กพิการทุกประเภทตั้งแต่ปี พ.ศ. 2487 โดยจัดตั้งเป็นโรงเรียนเฉพาะ เช่น โรงเรียนสอนคนหูหนวก โรงเรียนสอนคนตาบอด และโรงเรียนสอนคนปัญญาอ่อน เป็นต้น พบว่า เด็กพิการเหล่านี้สามารถเรียนได้จึงทำให้เกิดความคิดที่จะให้เด็กพิการได้เรียนร่วมกับเด็กปกติ ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2500 กระทรวง ศึกษาธิการจึงได้ทดลองจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการให้เรียนร่วมกับเด็กปกติขึ้นในโรงเรียนปกติ

ต่อมาได้มีการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 จึงมีการเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญ เพื่อเน้นถึงการให้การศึกษาแก่เด็กพิการ โดยกำหนดว่า รัฐพึงจัดและสนับสนุนผู้ยากไร้ ผู้มีความผิดปกติทางร่างกาย จิตใจ หรือสังคม และผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาให้ได้รับการศึกษาโดยทั่วถึง ส่วนในเรื่องการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการให้การศึกษาแก่เด็กพิการนั้น อาจจัดเป็นสถานศึกษาเฉพาะหรือจัดรวมในโรงเรียนปกติก็ได้ตามความเหมาะสม ดังนั้น จึงเห็นได้ชัดว่าได้มีการเปิดโอกาสในการศึกษาให้แก่เด็กพิการอย่างกว้างขวาง และสามารถจะดำเนินการจัดได้ทุกรูปแบบจึงทำให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติต้องรับภาระหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้เด็กพิการด้วย เพราะสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติมีหน้าที่ในการจัดการศึกษาภาคบังคับให้แก่เด็กทุกคนที่มีอายุย่างเข้าปีที่แปดถึงอายุย่างเข้าปีที่สิบห้าอย่างทั่วถึง โดยไม่แยกว่าจะเป็นเด็กพิการหรือเด็กปกติ

ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงได้ดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด โดยดำเนินการร่วมกับกองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา จนกระทั่งปีงบประมาณ 2529 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงได้กำหนดให้มีการดำเนินงานโครงการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการร่วมกับเด็กปกติขึ้น โดยมอบหมายให้สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานครดำเนินการ

ในปี พ.ศ. 2533 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดกลุ่มงานส่งเสริมการศึกษาพิเศษในระดับประถมศึกษาขึ้นในกองวิชาการ โดยมุ่งหมายให้ทำหน้าที่และความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาพิเศษดังนี้

1. มอบหมายให้ศึกษา ค้นคว้า รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล ข้อเสนอแนะ ความคิดเห็น ความก้าวหน้า ความเคลื่อนไหว และความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาพิเศษระดับประถมศึกษา
2. มอบหมายให้วางแผนดำเนินงานการจัดการประถมศึกษาสำหรับเด็กพิการในโรงเรียนประถมศึกษา
3. มอบหมายให้กำหนดหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการประถมศึกษาสำหรับเด็กพิการในโรงเรียนประถมศึกษา
4. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามหลักสูตรประถมศึกษาสำหรับเด็กพิการ
5. จัดประชุมสัมมนาทางวิชาการ เพื่อแสวงหาแนวคิดใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับการพัฒนาการศึกษาพิเศษ สำหรับประถมศึกษา
6. จัดทำเอกสารทางวิชาการเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษระดับประถมศึกษาเผยแพร่แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
7. เป็นหน่วยงานกลางในการประสานงานกับองค์กรและมูลนิธิต่าง ๆ ในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กพิการได้มีโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา
8. ให้คำแนะนำในส่วนที่เกี่ยวข้องด้านการจัดการศึกษาพิเศษระดับประถมศึกษาแก่หน่วยงานในสังกัด

จากปีงบประมาณ 2533 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ขยายผลการดำเนินงานการจัดการเรียนร่วมไปยังสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดต่าง ๆ จนถึงปีการศึกษา 2538 มีสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดที่จัดการเรียนร่วม จำนวน 76 จังหวัด (นิลบล ทูรานุกภาพ, 2540: 21-30)